

TEMEIURI BIBLICE NOUTESTAMENTARE CU PRIVIRE LA
OFICIAREA SFINTELOR TAINÈ ȘI IERURGII BISERICÈȘTI
(VII)

Prot. dr. Ioan Bude

3. POCĂINȚA (II)

NEW-TESTAMENT BIBLICAL GROUNDS CONCERNING THE
OFFICIATION OF THE HOLY CHURCH SACRAMENTS AND
BLESSINGS (VII)

Abstract: Addressing mostly priests and Religion teachers, but also any believer, the entire publicistic series that we commence at this point desires, in a straightforward, plain and clear manner (without proposing thematic biblical theology approaches, but by means of a rigorous selection of minimally commented texts), to bring forth again *The Truth* of the Holy Sacraments before the readers, whoever they might be or – why not? – lead the readers before *The Truth*, That „is the same for yesterday, today and forever” (*Jews 13, 8*): The Lord and Our Saviour, Jesus Christ, present, alive and active in all undertakings of His Church

Keywords: holy sacraments, blessings, biblical theology, Church

PARTEA II
SFÂNȚA TAINĂ A POCĂINȚEI (SPOVEDANIA)
ÎN SFINTELE EVANGHELII

CAPITOLUL I

TAINA POCĂINȚEI (SPOVEDANIA) ÎN SFÂNȚA
EVANGHELIE DUPĂ MATEI

a). *Matei 4, 17*: „De atunci a început Iisus să propovăduiască și să spună:
Pocăiți-vă căci s-a apropiat Împărăția cerurilor !”

„**De atunci**”, adică din momentul în care Domnul a aflat „**că Ioan a fost întemnițat**”, El a plecat din Iudeea în Galileea, stabilindu-Se în Capernaum (*Matei 4, 12-13*).

Din textul de mai sus înțelegem că Iisus Și-a făcut apariția în public, continuând activitatea Sfântului Ioan Botezătorul (*Matei 3, 1-12*), care acționase pe două direcții: 1). propovăduirea iminentei sosiri a Împărăției cerurilor precum și a condiției imperative de intrare în ea: *Pocăința* și 2). Botezul cu apă spre Pocăință și spre iertarea păcatelor.

Mai observăm apoi, că deși Hristos Domnul Și-a început propovăduirea exact cu aceleași cuvinte și cu aceeași tematică (*Pocăința* spre iertarea păcatelor), ale Sfântului Ioan (*Matei 3, 2*), de data aceasta lucrurile se prezintă total diferit: acum nu mai vorbește crainicul (solul), trimisul, profetul, ci Însuși Stăpânul, Care a sosit să împace lumea cu ea însăși dar și cu Părintele său ceresc, iar Ioan rămâne, așa cum îl știm, cel dintâi martor și mărturisitor al acestei împăcări.²⁰

Imperativul „**pocăiți-vă !**” nu constituie o noutate absolută; este străvechea temă capitală a Vechiului Testament; este obiectul propovăduirii tuturor prorocilor și dezideratul moral al tuturor dreptilor, însemnând, cum iarăși, bine știm, regretul celor vechi pentru păcate și efortul începerii unei noi vieți, printr-o fundamentală schimbare a modului lor de a gândi și a trăi, dar totuși, fiind încă prea departe de Dumnezeu. Acum însă, Însuși Domnul și Izvorul milei, al iubirii, al îndurării, al harului și al iertării, Mântuitorul și Răscumpărătorul poporului Său, dar și al tuturor popoarelor, S-a pogorât ca Dumnezeu și Om adevărat, între oameni, aducând cu El marea și adevărata Pocăință, cu multiplele ei valențe²¹ și posibilități de a se și înfăptui și în viața lor de aici, dar și în cea viitoare.

b). *Matei 5, 4*: „**Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia.**”

Sprea a putea înțelege mai lesne care este legătura între această a doua „Fericire” din „Predica lui Iisus de pe Munte” și Sfânta Taină a Pocăinței, trebuie să ne întoarcem la două definiții pauline ale Împărăției lui Dumnezeu: **prima**, în *I Corinteni 4, 20*, este mai curând o afirmație a Sfântului Apostol Pavel: „**Căci Împărăția lui Dumnezeu nu stă în cuvânt, ci în putere !**” **A doua** însă, în *Romani 14, 17*, exprimă atât esența propovăduirii Sfântului Ioan Botezătorul, cât mai ales a lui Iisus Domnul, Care – așa cum vom vedea și mai încolo – Se identifică pe Sine Însuși cu Împărăția Sa: „**Căci Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură, ci dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfânt.**” Pentru creștini, alături de Decalogul Vechiului Testament, cele 9 Fericiri²² din *Matei 5, 3-12*, între care și cea de mai sus (5.4), reprezintă valorile morale autentice și absolut necesare fiecărui credincios, pentru a intra în Noua Împărăție a lui Hristos. Statutul evanghelic de „**fericit**”, este de fapt propriul statut spiritual și profetic – mesianic al lui Iisus ca Om²³, nivel

spiritual la care trebuie să ajungem fiecare, așa cum ne învață și Apostolul Pavel: „**Până vom ajunge toți... la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos**” (*Efesenii 5, 13*).

În „fericirea” de mai sus și în contextul moral astfel exprimat, este vizată plângerea păcatelor, adică lacrimile de pocăință”, faptul cel mai expresiv al îndreptării. Sfântul Apostol Pavel exprimă acest „**plâns**” printr-un termen mai blând și mai comun, „**întristare**”, în *II Corinteni 7, 10*: „**Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte.**” Și, desigur că, mângâierea vine de la Dumnezeu, prin iertare și în această viață pământească, dar mai ales în cea cerească.²⁴ Întristarea duhovnicească (Pocăința) nu produce regrete și nostalgii după păcatele la care renunțăm, pe când regretele după plăcerile și păcatele chiar mărturisite, produce un adevărat dezastru sufletesc (cf. *Facerea 19, 26; Luca 9, 62; II Petru 2, 19-22*).

c). *Matei 6, 12*: „**Și ne iartă nouă păcatele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri.**”

d). *Matei 6, 14-15*: „**Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl nostru Cel ceresc; iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre.**”

Și aceste texte fac parte din „**Predica de pe munte**”, cu deosebirea că cel din *6.12* are un caracter special, constituind a cincea cerere din rugăciunea „**Tatăl nostru**”, pe când cel din *6, 14-15*, reprezintă concluzia logică a celui dintâi.

Rugăciunea Împărătească sau Domnească, „**Tatăl nostru**”, lăsată nouă de Însuși Hristos Domnul, este **rugăciunea absolută**.²⁵

Nicio altă rugăciune și nici chiar toate rugăciunile Bisericii adunate la un loc, nu o pot echivala valoric (doctrinar, teologic și eshatologic), lipsindu-le atât complexitatea, cât și biblicitatea acesteia.²⁶

Toate cuvintele din cuprinsul ei sunt dumnezeiești ! Deci incontestabile !

Prin urmare, când zicem: „**Și ne iartă nouă păcatele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri**”, mai întâi ne autodefinim ca fiind păcătoși cu toții, și cerem să fim iertați, dar nu oricum, ci condiționându-ne noi înșine propria iertare, prin a-L ruga pe Dumnezeu să ne imite El pe noi și, numai în măsura în care, la rândul nostru, îi iertăm pe semenii noștri (de s-a întâmplat să ne greșescă și ei, cumva, cu ceva), tot așa și Tatăl nostru Cel ceresc, să ne ierte păcatele noastre săvârșite față de El de cele mai multe ori cu bună știință, prin încălcarea voiei și poruncilor Sale.

Tălmăcind rugăciunea „**Tatăl nostru**”, Sfântul Chiril al Ierusalimului observa pe bună dreptate că „**greșelile ce le fac alții față de noi sunt mici, neînsemnate și ușor de trecut cu vederea, pe când greșelile ce le săvârșim noi față**

de Dumnezeu sunt mari, sunt grave, sunt păcate și au nevoie de a fi iertate numai prin iubirea Lui de oameni”²⁷

Iată-ne, deci, confrunțați cu o mare surpriză, sau o mare noutate: Sfânta Taină a Pocăinței nu este un mecanism automat al iertării ! Ea este o taină a reciprocității în iertare, a colaborării noastre oneste cu Dumnezeu. De aceea Iisus Domnul a și conchis, fără drept de apel, cu „criteriul etalon” al condiționării iertării din partea lui Dumnezeu, de iertarea oferită de noi aproapei.²⁸

„Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, ierta-va și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta greșelile voastre !” (Matei 6, 14-15). Într-o formulare mai dezvoltată, această „sentință” este reluată tot în „Predica de pe munte”, și anume în *Matei 7, 1-5*: **„Nu judecați, ca să nu fiți judecați; căci cu judecata cu care judecați veți fi judecați și cu măsura cu care măsurați vi se va măsura. De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău și bârna din ochiul tău nu o iei în seamă ? Sau cum vei zice fratelui tău: lasă să scot paiul din ochiul tău și iată bârna este în ochiul tău ? Făgarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău, și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău !”**

e). *Matei 7, 12*: **„Ci toate câte voiți să vă faceți vouă oamenii, asemenea și voi faceți lor, că aceasta este Legea și Proorocii.”**

Aici avem – în opinia tuturor exegeților – așa numita „**regulă de aur**” a creștinismului, într-o formulare pozitivă: adică binele pe care îl aștepti de la alții, să-l faci tu însuși, mai întâi, tuturor ! Cu același sens o aflăm preluată și în înțelepciunea noastră populară, dar într-o formulare negativă: **„Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face !”** Este de fapt vorba de un firesc criteriu moral creștin al echității între semeni, promovat odinioară ca și o regulă definitorie a dreptului civil, chiar de către Thomas Morus: **„Jus est ars boni et equi !”** („Dreptul [dreptatea] este arta binelui și a echității”). Dar care este totuși legătura textului de mai sus cu Sfânta Taină a Pocăinței ? Această legătură o constituie expresia: **„...aceasta este Legea și Proorocii !”** Nu este singura referire a Domnului Iisus Hristos la Lege și Prooroci. Nu cu mult înainte, în *Matei 5, 17*, El a declarat răspicat: **„Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau Proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc !”** Adică „împlinire” (de la verbul grecesc „pliróo”), în sensul de a o completa, a o întregi, a o desăvârși²⁹, sens întărit și de textul din *5, 18*, că **„nicio iotă sau o cirtă³⁰ din Lege nu vor trece, până nu se vor împlini toate”**, dar nu oricum, ci în deplinătatea **Noii Legi**, a celei creștine, care culminează cu porunca **iubirii**: iubire față de Dumnezeu dar și față de aproapele și chiar și față de vrăjmași. Deci iubirea este cea mai mare și mai sfântă **Lege** a tuturor legilor din cer și de pe pământ ! (cf. *Matei 22, 36-40*). Ea este condiția esențială de îndeplinit spre a deveni **„fiii Tatălui nostru Cel din ceruri”** (*Matei 5, 44-48*). Iar „ingredientul” de bază al iubirii nu este altul decât iertarea (cf. *I Corinteni 13, 4-8*) ! Și iată-ne ajunși din nou

față-n față cu acest dumnezeiesc comandament: „**și ne iartă nouă... precum și noi iertăm...**”; „**că de veți ierta... ierta-va și vouă Tată vostru Cel ceresc; iar de nu veți ierta...**” (cf. *Matei 6, 12-15*). Așadar, între „regula de aur”, din *Matei 7, 12* și Sfânta Taină a Pocăinței, există, așa cum tocmai am constatat, o legătură clară, fundamentală, sau, cum o mai numesc teologii, *ontologică* !

Urmează acum două texte: *Matei 8, 5-13* și *Luca 7, 1-10*, pe care le vom prezenta împreună, întrucât ambele tratează în mod complementar, o temă cu o încărcătură emoțională extraordinară, fapt care L-a impresionat puternic chiar și pe Iisus:

f). *Matei 8, 5-13*: „**Pe când intra în Capernaum, s-a apropiat de El un sutaș, rugându-L: Doamne, sluga mea zace în casă, slăbănog, chinându-se cumplit. Și i-a zis Iisus: Venind, îl voi vindeca. Dar sutașul, răspunzând, I-a zis: Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci zi numai cu cuvântul și se va vindeca sluga mea ! Că și eu sunt om sub stăpânirea altora și am sub mine ostași, și-i spun acestuia: du-te, și se duce; și celuilalt: vino, și vine; și slugii mele: fă aceasta și face. Auzind acestea, Iisus S-a minunat și a zis celor ce veneau după El: Nici în Israel n-am găsit atâta credință ! Și zic vouă că mulți de la răsărit și de la apus vor veni și vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în Împărăția cerurilor, iar fiii Împărăției vor fi aruncați în întunericul cel mai din afară; acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților. Și a zis Iisus sutașului: Du-te, fie ție după cum ai crezut ! Și s-a însănătoșit sluga lui în ceasul acela.**”

- *Luca 7, 1-10*: „**Și după ce a sfârșit toate aceste cuvinte ale Sale în auzul poporului, a intrat în Capernaum. Iar sluga unui sutaș, care era la el în cinste, fiind bolnavă, era să moară. Și auzind despre Iisus, a trimis la El bătrâni ai Iudeilor, rugându-L să vină și să vindece pe sluga lui. Iar ei venind la Iisus, L-au rugat stăruitor, zicând: Vrednic este să-i faci lui aceasta; căci iubește neamul nostru și sinagoga el ne-a zidit-o ! Iar Iisus mergea cu ei. Și nefiind El acuma departe de casă, a trimis la El prieteni, zicându-I: Doamne, nu Te osteni, că nu sunt vrednic să intri sub acoperământul meu. De aceea, nici pe mine nu m-am socotit vrednic să vin la Tine. Ci spune cu cuvântul și se va vindeca sluga mea. Căci și eu sunt om pus sub stăpânire, având sub mine ostași, și zic acestuia: du-te, și se duce și altuia: vino, și vine, și slugii mele: fă aceasta și face. Iar Iisus, auzind acestea, S-a mirat de el și, întorcându-Se, a zis mulțimii care venea după El: Zic vouă, că nici în Israel n-am aflat atâta credință ! Și, întorcându-se cei trimiși acasă, au găsit sluga sănătoasă.**”

Din secțiunea precedentă („Predica de pe Munte”: *Matei 5, 1-7, 29*), reținem constatarea de final a evanghelistului: „**Iar când Iisus a sfârșit cuvintele acestea, mulțimile erau uimite de învățătura Lui, că îi învăța pe ei ca unul care are putere, iar nu cum îi învățau cărturarii lor**” (7, 28-29).

Desigur că puterea care însoțea cuvântul lui Iisus izvoră din Persoana Sa dumnezeiască, nedespărțită de opera (lucrarea) Sa, conferindu-i acesteia autoritate divină.³¹ Acest lucru l-a intuit și sutașul din Capernaum³², fiind convins (pe deplin) că precum autoritatea lui militară deriva din cea a împăratului - și de aceea cuvântul său era ascultat în mod necondiționat - tot astfel și autoritatea lui Iisus provine de la Dumnezeu Însuși, cuvântul Său, fiind chiar cuvântul lui Dumnezeu.³³

Numai așa ne explicăm faptul că atunci când sutașul Îi comunică Domnului că slujitorul său este pe moarte (*Luca 7, 2*), iar Iisus îi răspunde: „**Venind, îl voi vindeca**” (*Matei 8, 7*), acesta are o atitudine surprinzătoare: „**Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperișul meu, ci zi numai cu cuvântul și se va vindeca sluga mea !**”

Credința lui în puterea cuvântului lui Iisus, este extraordinară; este atât de puternică, încât e menționată ca fiind unică în Sfintele Evanghelii³⁴, fiind argumentată printr-o logică la fel de neobișnuită: „**Că și eu sunt om sub stăpânirea altora și am sub mine ostași și-i spun acestuia: Du-te ! și se duce; și altuia: Vino ! și vine; și slugii mele: Fă aceasta ! și face**” (*Matei 8, 9*).

Comentând cele spuse de sutaș, Sfântul Ioan Gură de Aur notează: „**După socotința mea, sutașul se gândea că oștile cele cerești, bolile, moartea și toate celelalte se supuneau lui Hristos, așa cum i se supuneau lui, ostașii săi... Cu alte cuvinte sutașul spunea: „Tu ești Dumnezeu, eu sunt om; eu sunt sub stăpânire, Tu nu ești sub stăpânire. Așadar, dacă eu, om fiind și încă aflat sub stăpânire, am atâta putere, cu mult mai mult Tu, Care ești Dumnezeu și nu ești sub stăpânire !” Sutașul voia să-L încredințeze cu tărie pe Iisus că nu rostește aceste cuvinte ca să arate că este vreo asemănare între ei, ci, dimpotrivă, o foarte mare deosebire...**”³⁵

Sfântul Evanghelist Matei precizează că „**auzind acestea, Iisus S-a minunat și a zis celor ce veneau după El: Adevărat grăiesc vouă: Nici în Israel n-am găsit atâta credință !**” (*Matei 8, 10*).

Iată ceva nemaivăzut: un om - și acela păgân, este admirat de Dumnezeu ! De fapt, Iisus admiră la acest sutaș păgân³⁶, o fericită îmbinare a smereniei cu sinceritatea, cu curăția cugetului și cu fermitatea credinței, trăsături care anticipează calitatea vieții în Hristos, a creștinilor de mai târziu.

De aceea, dincolo de tot ce s-a spus deja și încă s-ar mai putea spune despre sutașul în cauză, el va rămâne consemnat în paginile sfinte ale istoriei mântuirii, ca *primul pământean care s-a spovedit public*, mărturisind înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, că el nu îndrăznește a se considera vrednic de a-L avea ca musafir pe Dumnezeu, deși cele două „delegații” de prieteni ai săi care l-au reprezentat înaintea lui Iisus (*Luca 7, 3-5 și 6-8*), tocmai i-au susținut cu stăruință vrednicia, iar Domnul Însuși a confirmat faptic mărturisirea lor,

asigurându-l: „**Du-te, fie ție după cum ai crezut ! Și s-a însănătoșit sluga lui în ceasul acela**” (*Matei 8, 13*).

g). *Matei 9, 2-8*: „**Și iată, I-au adus un slăbănog, zăcând pe pat. Și Iisus, văzând credința lor, a zis slăbănogului: Îndrăznește, fiule ! Iertate sunt păcatele tale ! Dar unii dintre cărturari ziceau în sine: Acesta hulește. Și Iisus, știind gândurile lor, le-a zis: Pentru ce cugetați rele în inimile voastre? Căci ce este mai lesne a zice: Iertate sunt păcatele tale, sau a zice: Scoală-te și umblă ? Dar ca să știți că putere are Fiul Omului pe pământ a ierta păcatele, a zis slăbănogului: Scoală-te, ia-ți patul și mergi la casa ta ! Și, sculându-se, s-a dus la casa sa. Iar mulțimile, văzând acestea, s-au înspăimântat și au mărit pe Dumnezeu, Cel care dă oamenilor asemenea putere.**”

„**Și Iisus, văzând credința lor...**” (v. 2). A cui credință ? A celor care l-au adus pe slăbănog ? Sau a tuturor celorlalți oameni adunați acolo ? Sau și a lor și a bolnavului ? Urmând o logică elementară, considerăm că e vorba și de credința celui bolnav, dar și a celor ce l-au adus pe acesta la Iisus. Evanghelistul nu ne spune nimic în acest sens, dar este foarte probabil că și el și ei, încurajați de numeroasele exorcisme și taumaturgii săvârșite de Hristos, atât în Capernaum cât și în împrejurimi (cf. *Matei 8*), s-au hotărât să apeleze la ajutorul Lui, imediat după întoarcerea Domnului din ținutul Gadarenilor (*Matei 9, 1*). Însă, ni se pare oarecum straniu faptul că de data aceasta, Iisus nu-i întreabă nimic, nici pe unii, nici pe alții. Iar aceasta, desigur, pentru că, Dumnezeu fiind, *El știe totul despre toți*; știe totul despre cel bolnav, despre suferința lui, despre cauzele acestei suferințe, dar și despre efectele acestei dureroase pedagogii și, mai ales, citește în inima lui o tainică, sinceră și înlăcrimată spovedanie. De aceea, Iisus nu-l mai întreabă nimic, nici pe el, nici pe însoțitorii lui, ci doar „vede” dumnezeiește (constată) credința lor, a tuturor și tot dumnezeiește, iubește, iartă și-l dezleagă pe cel bolnav de amara lui povară de păcate, păstrând însă în Taina acestei Pocăințe, toată discreția împăcării omului respectiv cu sine și cu Dumnezeu.

Dar Domnul știe totul și despre aceia care „**cugetau cele rele în inimile lor**”, drept pentru care nici nu Se gândește să respecte și această „taină” a răutății omenești, ci o dă în vileag, arătându-le că Cel pe Care ei tocmai L-au judecat în sinea lor, este de fapt Însuși Dumnezeu Cel Atotputernic, Care nu numai că iartă și eliberează sufletele de păcate, ci vindecă și ridică din neputințe și trupurile oamenilor (cf. *Matei 8, 15-17; 10, 35*). De aceea, cu firescul puterii Sale dumnezeiești, îi zice slăbănogului: „**Scoală-te, ia-ți patul și mergi la casa Ta !**” (*Matei 9, 6*). Sau altfel spus: „**Întoarce-te și reintegrează-te în comunitatea liturgică a familiei tale !**”

Dar din partea celui iertat, niciun cuvânt, nici măcar acum ! Taina Domnului și a omului mai lucrează încă. Recunoștința lui, ca și spovedania, n-o exprimă

cuvintele, ci inima, printr-o tăcută, imediată și desăvârșită ascultare, adică prin **întoarcerea acasă**, așa cum, cu siguranță și tot în tăcere, s-a produs mai întâi „**întoarcerea**” sa în sine însuși (metanoia).³⁷

Iar reacția de uimire și de teamă a mulțimii, care văzuse totul, exprimă de fapt sinceritatea spontană a oamenilor simpli și curați cu inima, care întotdeauna dau mărire lui Dumnezeu pentru toate, chiar și pentru ceea ce uneori nu înțeleg, dar cred fără rezerve.

h). *Matei 9, 12-13*: „**Și auzind El, a zis: Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. Dar mergând, învățați ce înseamnă: Milă voiesc, iar nu jertfă; că n-am venit să chem pe cei drekți, ci pe cei păcătoși la pocăință !**”

Textul de mai sus, aproape că nici nu mai are nevoie de explicații. Este cât se poate de clar motivată venirea lui Hristos în lume, pentru starea ei generală de suferință și decădere morală, căci „**toți** (oamenii) **s-au abătut și împreună netrebniți s-au făcut. Nu este cine să facă binele, nici măcar unul nu este... Pustiire și nenorocire sunt în drumurile lor și calea păcii ei nu au cunoscut-o; nu este frică de Dumnezeu înaintea ochilor lor**” (*Romani 3, 12-17*).

Iar „mandatul” Domnului Iisus Hristos consta tocmai în a binevesti, în a vindeca, în a elibera, în a mângâia și în a aduce bucurie și mărire acestei lumi decăzute, în loc de doliu și deznădejde (cf. *Isaia 61, 1-3*), după cum El însuși mărturisește: „...**căci n-am venit ca să judec lumea, ci ca să mântuiesc lumea**” (*Ioan 12, 47*). Și ce-i pretinde în schimb, Hristos, acestei lumi ? **Milă !!!** Doar milă „**iar nu jertfă**”, pentru că jertfa de ispășire este chiar Trupul Lui (cf. *Evrei 10, 5-10*). El aduce milă și iertare, dar cere oamenilor ca și ei să aibă milă întreolaltă, pentru că numai „**mila biruiește în fața judecării**” (*Iacov 2, 13*).

Cât despre „chemarea păcătoșilor” și nu a „dreptilor”, la pocăință, este și mai clar că în contextul celor arătate mai sus și mai ales al celor afirmate de Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan în *Întâia sa Epistolă Sobornicească (1, 8-10)*, nici atunci, nici acum și nicicând n-au existat și nu vor exista pe lume „drepti” de-a gata născuți, ci doar oameni *îndreptați și sfințiți*, după ce mai întâi au fost iertați și curățiți, adică tămăduiți de „**Doctorul sufletelor și a tot trupul**” – bunul Dumnezeu, prin Sfânta Taină a Pocăinței.

i). *Matei 11, 20-24*: „**Atunci a început Iisus să mustre cetățile în care se făcuseră cele mai multe minuni ale Sale, căci nu s-au pocăit. Vai ție, Horazine, vai ție, Betsaida, că dacă în Tir și în Sidon s-ar fi făcut minunile ce s-au făcut în voi, de mult, în sac și în cenușă s-ar fi pocăit... Și tu, Capernaume: n-ai fost înălțat până la cer ? Până la iad te vei coborî ! Căci de s-ar fi făcut în Sodoma minunile care s-au făcut în tine, ar fi rămas până astăzi. Dar zic vouă că pământului Sodomei îi va fi mai ușor în ziua judecării decât ție !**”

Iisus constată cu îngrijorare dar și cu dezamăgire, că în pofida frecvențelor Sale vizite și a deselor minuni săvârșite în sânul unora dintre cele mai importante comunități din Galileea (Horazinul ³⁸, Betsaida ³⁹ și Capernaumul ⁴⁰), precum și a strănselor Sale legături sufletești cu unele dintre ele, starea lor religios morală era deplorabilă, fiind caracterizată mai ales printr-un revoltător indiferentism religios, sau printr-o crasă și generală „nepocăință” a locuitorilor acestora. De aceea, tonul muștrării lui Iisus la adresa lor, are o puternică nunață profetică, amenințându-le că în ziua Judecării de apoi, ele vor avea o soartă mai grea decât cea prezisă cetății Tirului de către Profetul *Isaia* (23, 1 ș. urm.), sau de *Iezechiel* (26-28) și vor fi condamnate mai aspru decât Sodoma și Gomora (*Facerea* 19, 24-28).

Deci, cum ar fi trebuit să se pocăiască cetățile respective ? Exact ca și „cetatea cea mare a Ninivei” de odinioară, când a fost muștrată de Dumnezeu prin Profetul Iona: „**Atunci Ninivitenii au crezut în Dumnezeu, au ținut post și s-au îmbrăcat cu sac, de la cei mai mari și până la cei mai mici... Apoi, din porunca regelui și a dregătorilor săi, s-au strigat și s-au zis acestea: oamenii și animalele, vitele mari și mici să nu mănânce nimic, să nu pască și nici să bea apă; iar oamenii să se îmbrace cu sac și către Dumnezeu să strige din toată puterea și fiecare să se întoarcă de pe calea lui cea rea și de la nedreptatea pe care o săvârșesc mâinile lui; poate că (și) Dumnezeu Se va întoarce și Se va milostivi și va ține în loc iuțimea mâniei Lui, ca să nu pierim !”** (*Iona* 3, 5-9).

Iată aici un model de pocăință comună generalizată chiar și asupra animalelor, incluzând o spovedanie practică, obiectivă, unică de acest fel, dar foarte eficientă, pentru că într-adevăr „**Dumnezeu a văzut faptele lor cele de pocăință, că s-au întors din căile lor cele rele**” (3, 10) și atunci „**S-a întors**” și El de la „**iuțimea mâniei Lui**” și astfel i-a iertat pe cei din Ninive, chiar dacă „**Legea, prin Moise, lor nu li s-a dat, iar harul și adevărul au venit în lume abia prin Iisus Hristos**” (cf. *Ioan* 1, 17). Ninivitenii, ca dealtfel toți cei care, asemenea lor, „**fac roade vrednice de pocăință**” (*Matei* 3, 8; *Luca* 3, 8), au beneficiat și vor beneficia de mila cea nemăsurată a lui Dumnezeu (*Iona* 4, 11, cf. *Facerea* 18, 23-32), milă care, oricând, așteaptă (măcar) un singur motiv, ca să „**biruiască în fața judecării**” (*Iacov* 2, 13).

Așadar, Horazinul, Betsaida și Capernaumul, la care n-a fost trimis un prooroc oarecare, ci Însuși Dumnezeu a venit la ei și „**a locuit în ei**” (*II Corinteni* 6, 16-18), pe bună dreptate își vor merita osânda nepocăinței, dacă nu „**vor lucra cu frică și cu cutremur la mântuirea lor**” (*Filipeni* 2, 12).

j). *Matei* 11, 28: „**Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi !”**

Secțiunea din care face parte versetul de mai sus, se întinde până la v. 30, fiind structurată pe trei părți. V. 28a constituie prima parte, care este în fond

o invitație mesianică, adresată tuturor defavorizaților sortii, care, indiferent de motiv, duc o viață chinuită și sunt măcinați de boli, sărăcie, dar și de păcate, trăind marginalizați într-o societate care-i respinge cu neîncredere și dispreț. Iisus însă nu-i respinge ! Ori Se duce El la ei (cf. *Matei 11, 19*), ori îi cheamă pe ei la El, ca și acum. În partea a doua, (v. 28b), în continuarea invitației, le oferă acestora **odihna** (=ușurarea) prin iertarea păcatelor și liniștirea sufletelor lor, printr-o viață nouă și fericită în Împărăția Sa.

Din această ofertă rezultă că Împărăția lui Dumnezeu „**este a celor ce vor să intre în ea, nu a celor care cred că deja au și intrat.**”⁴¹ De aceea vameșul din parabolă (*Luca 18, 10-14*), care cere cu pocăință să fie miluit: „**Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului !**”, pleacă acasă „**mai îndreptat**” (adică iertat, cf. v. 14).

Trebuie să precizăm că de data aceasta, Iisus nu impune nimănui Pocăința, ca și o *condiție anterioară* iertării, ci ea vine de la sine, ca și o *schimbare a vieții* („metanoia”), ca o firească consecință a invitației primite și a darului iertării revărsat de El în inimile celor chemați.⁴²

În a treia parte a secțiunii de mai sus (v. 29-30), avem o nouă invitație la Pocăință, dar cu un mult mai accentuat nivel de profunzime: „**Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară.**”

Atât invitația de aici, cât și repetata promisiune de „**odihnă a sufletelor voastre**”, corespund conotativ, atât înaltei chemări adresată oricui dorește să-L urmeze liber, pe Hristos, prin lepădarea de sine și asumarea zilnică a „**crucii**” (*Luca 9, 23*; cf. *Matei 6, 25-34* și *Marcu 8, 34*), cât și la fel de înaltei făgăduințe, de 5 ori repetată de Iisus în marea Sa cuvântare despre „**Pâinea vieții Care Se coboară din cer**” (cf. *Ioan 6, 39, 44, 47, 54, 57*), că acela va mai fi răsplătit și cu darul „**învierii în ziua cea de apoi.**”

k). *Matei 12, 31-32*: „**De aceea vă zic: Orice păcat și orice hulă se va ierta oamenilor, dar hula împotriva Duhului nu se va ierta! Celui ce va zice cuvânt împotriva Fiului Omului, se va ierta lui; dar celui care va zice împotriva Duhului Sfânt, nu i se va ierta lui, nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie !**”

Tonul cu care Iisus rostește aceste cuvinte este deosebit de sentențios, iar decizia referitoare la păcatul neiertabil (hula împotriva Duhului Sfânt), este definitivă și irevocabilă. El nu pune aici problema propriei Persoane, deși fariseii tocmai Îl acuzaseră că „**nu scoate pe demoni decât cu Beelzebul, căpetenia demonilor**” (v. 24).

Era o insinuare extrem de perfidă, căreia Domnul îi demonstrează netemeinicia, pe parcursul a trei secțiuni din acest capitol: vv. 25-32; vv. 33-37 și vv. 40-45. De fapt, percepția Lui despre iminenta și definitivă prăbușire a diavolului

este foarte certă și clară, încât Și-o va exprima global, în termeni cosmici: „**Am văzut pe satana ca un fulger, căzând din cer**” (*Luca 10, 18*).⁴³ Afirmația Sa din v. 32, că „**celui care va zice cuvânt împotriva Fiului Omului, se va ierta lui...**”, este perfect reală și justificată⁴⁴, însă la fel de reală și justificată este și cea despre hula împotriva Duhului Sfânt, care, într-adevăr nu se va ierta⁴⁵, pentru că nici nu e de iertat atribuirea cu îndărătnicie a puterii lui Dumnezeu – Duhul Sfânt, diavolului. Și aceasta cu atât mai mult cu cât Duhul Sfânt este izvorul vieții și al nemuririi, este „vistierul tuturor bunătăților”, este sursa supremă a cunoașterii lui Dumnezeu (*Ioan 17, 3*) și mai ales, **El este forța comuniunii ecleziale**, realizată prin Botez și confirmată prin Mirungere.⁴⁶ Deși intransigența Mântuitorului Iisus Hristos față de hulitorii Duhului Sfânt rămâne irevocabilă (cf. *Ioan 8, 44, 47b*) totuși, pentru o mai corectă înțelegere, trebuie să ținem cont și de anumite circumstanțe atenuante și anume:

1. Puterea dată Sfinților Apostoli și urmașilor lor, de a ierta păcatele, este și ea, **nelimitată**, extinzându-se asupra **tuturor** păcatelor, **fără excepție**: „**Oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer**” (*Matei 18, 18*; cf. *Ioan 20, 23*);

2. În acest context, **puterea Jertfei mântuitoare a lui Hristos**, de ștergere și anulare a **oricărui păcat**, nu poate fi compromisă nicidecum de sentința din *Matei 12, 32*, dar această sentință rămâne și ea valabilă atâta timp cât cel ce se găsește în păcatul hulirii Duhului Sfânt, rămâne și el înrăit și împietrit în această stare, **fără a se mai putea pocăi**;⁴⁷ De aceea, cel ce se luptă astfel cu îndârjire *împotriva evidenței*, nu mai poate fi recuperat (iertat) și va fi cu siguranță osândit în ziua judecății (a se vedea: *Fapte 8, 20-24* – **cazul lui Simon Magul** și *Filipeni 3, 18-19* – „**dușmanii Crucii lui Hristos**”, cu toții *păcătuiind împotriva evidenței*).⁴⁸

3. Deci, păcatul (hula) împotriva Duhului Sfânt, este *manifestarea unei răutăți conștiente și libere contra adevărului absolut, dumnezeiesc, o totală lipsă de credință și o totală lipsă de pocăință, adică împietrirea omului în propria-i răutate*.⁴⁹ De aceea Iisus, mai mult constată decât osândește, zicând că cel (cei) ce își asumă în mod liber o astfel de situație nu primesc iertare în veac, pentru că pur și simplu nu o doresc. Ilustrativă în acest sens, ar fi următoarea istorioară, din care aflăm că diavolul, plin de obidă, s-a înfățișat odată înaintea lui Dumnezeu, reproșându-I: „*Doamne, ești foarte nedrept! De câte ori oamenii aceștia păcătoși se spovedesc, Tu îi ierți imediat; apoi ei, păcătuiind din nou, iar se spovedesc și Tu iar îi ierți ! Și tot așa, ei mereu păcătuiesc și Tu mereu îi ierți. Pe când eu, o singură dată am păcătuit, iar Tu nu m-ai iertat niciodată ! Dreptate-i asta ?*” La care Tatăl Cel ceresc îi răspunde: „*Da, diavole ! Numai că acești păcătoși se pocăiesc de fiecare dată când greșesc, dar tu nu te-ai pocăit niciodată !*”

Deci, prin convertire și pocăință și, desigur, prin iconomia lui Dumnezeu, este posibil ca până și păcatul împotriva Duhului Sfânt, să devină iertabil, după cum zice și Sfântul Ioan Hristostom: „**Și această vină, adică hula împotriva Duhului Sfânt s-a iertat celor ce s-au pocăit, căci mulți din aceia care au hulit împotriva Duhului Sfânt au crezut mai pe urmă și li s-au iertat toate.**”⁵⁰

4. În fine, reținem că Domnul a investit cu putere deplină pe Sfinții Săi Apostoli și pe urmașii lor⁵¹, de a ierta **toate** păcatele, fie că e vorba de păcate ușoare, grele, sau de moarte, după cum chiar El Însuși a procedat⁵², dar numai în temeiul unei pocăințe totale, sincere. Dar, cu astfel de probleme ne vom mai întâlni și pe parcursul celorlalte capitole ale prezentei lucrări și vom stărui din nou asupra lor, cât va fi nevoie.

1). *Matei 12, 41-42*: „**Bărbații din Ninive se vor scula la judecată cu neamul acesta și-l vor osândi, că (aceia, n.n.) s-au pocăit la propovăduirea lui Iona; iată, aici este mai mult decât Iona.**

Regina de la miazăzi se va scula la judecată cu neamul acesta și-l va osândi, căci a venit de la marginile pământului ca să asculte înțelepciunea lui Solomon și iată, aici este mai mult decât Solomon !”

Cele două versete de mai sus, evocă din nou, comparativ și antitetice, pe de o parte, **pocăința**, ca stare morală pozitivă, caracteristică „bărbaților din Ninive” un popor străin, dar vrednic de iertare și mântuire, pentru ascultarea sa de Dumnezeu și întoarcerea de pe căile păcatului, la propovăduirea profetului Iona, în opoziție cu **nepocăința** lui Israel, „**neam viclean și desfrânat**” (v. 39), neascultător și indiferent față de voia lui Dumnezeu și chiar față de propovăduirea Fiului lui Dumnezeu, Care „**aici este mai mult decât Iona**”, (v. 41) iar pe de altă parte, râvna lăudabilă a „**Reginei de miazăzi**”, care, din respect și evlavie „**a venit de la marginile pământului ca să asculte înțelepciunea lui Solomon**”, dată lui de către Dumnezeu, în opoziție cu aceeași indiferență și lene sufletească a „**neamului acestuia**”, insensibil și total recalcitrant și nepocăit la chemarea Celui ce El Însuși l-a împodobit pe Solomon cu înțelepciune, bogății și faimă și Care, evident că și aici „**este mai mult decât Solomon**” (v. 42).

De aceea, ninivitenii și Regina de Saba vor fi, la judecata de apoi, nu numai martori ai acuzării împotriva fiilor lui Israel, ci și invitați de onoare ai lui Dumnezeu ca mulți alții „**de la răsărit și de la apus**” și ca atare „**vor sta la masă cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în Împărăția cerurilor**” (*Matei 8, 11*).

m). *Matei 13, 15b*: „**...ca nu cumva să vadă cu ochii și să audă cu urechile și cu inima să înțeleagă și să se întoarcă și Eu să-i tămăduiesc pe ei.**”

Cel ce explică anticipativ sensul cuvintelor de mai sus este Hristos Însuși, (în *Matei 13, 11*), când le spune Apostolilor Săi că „**vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele Împărăției, dar aceluia nu li s-a dat**”, pentru că - mai zice Domnul - „**inima acestui popor s-a învățat și cu urechile aude greu și ochii lui**

s-au închis” (v. 15a), adică iudeii persistă în starea aceea condamnabilă de opacitate sufletească, la care Domnul Se referise deja și în textul anterior și, ca atare, ei nu se mai învrednicesc să primească darul cunoașterii tainelor lui Dumnezeu, atâta timp cât se mențin în același indiferentism specific și în aceeași recalitrantă absurdă, situație în care doar o simplă, formală și eventuală „întoarcere” (pocăință) circumstanțială și accidentală, în mod sigur, nu le-ar mai putea aduce mântuirea.

n). *Matei 14, 9*: „**Și regele s-a întristat, dar pentru jurământ și pentru cei care ședeau cu el la masă, a poruncit să i se dea**” (capul Sfântului Ioan Botezătorul, n.n.).

Aici este vorba de „întristarea” (regretul aparent, sau o simulare de „pocăință”) din partea regelui Irod Antipa, pentru faptul că fusese „obligat” să-și țină promisiunea și să-i dăruiască fiicei Irodiadei „**orice**”, în cazul de față, chiar capul Sfântului Ioan Botezătorul.

Era însă o întristare falsă, de bețiv, ca și jurământul, tot fals și tot de bețiv, făcut unei desfrânate, de față cu alți bețivi, că-i va răsplăti dansul impudic al acesteia, chiar și cu jumătate din „regatul” său (o altă minciună de bețiv), cu toate că el nu stăpâna ci doar administra, dar nu un regat, ci o simplă tetrarhie.⁵³

Nimic nu l-a obligat însă pe Antipa să săvârșească o asemenea nelegiuire: pentru un dans desfrânat – capul unui sfânt ! Și îndată ! Fără nicio judecată ! Pe negândite ! Doar ca să-și țină „cuvântul” lui de „rege” ! Ce mai cuvânt și ce mai rege !⁵³ Gândul acestei crime îl va urmări obsesiv, mult timp pe Irod. Sfinții Evangheliști (*Matei 14, 2; Marcu 6, 14 și Luca 9, 7-9*) notează că de câte ori auzea vorbindu-se în popor despre Iisus și mununile săvârșite de El, tetrarhul tresărea și se întreba înfricoșat: „**Lui Ioan eu i-am tăiat capul. Cine este dar Acesta despre Care aud asemenea lucruri ?**” Câtă asemănare între Cain (*Facerea 4, 10-15*) și Irod Antipa ! Doi oameni ai căror conștiințe refuză să-i mai suporte.

o). *Matei 15, 27*: „**Da Doamne, dar și câinii mănâncă din fărămiturile care cad de la masa stăpânilor lor !**”

În primă instanță, textul de mai sus, reprezintă deopotrivă: o replică, un răspuns, o mărturisire, dar mai ales o extraordinară dovadă de pocăință, o spovedanie publică, toate înveșmântate în sublima haină a credinței, a nădejzii și a smereniei, precum și a „zdrobirii” unei puternice și iubitoare inimi de mamă.

Totodată, acest verset mai constituie o paralelă, lămuritoare în cel mai înalt grad, la o problemă în care se poticnesc mulți teologi contemporani, români și străini, protestanți, catolici și chiar și unii ortodocși, care, neînțelegând sensul corect al cererii a șasea din rugăciunea *Tatăl nostru*: „**Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne mântuiește de cel rău**” (*Matei 6, 13*), opinează că aceasta ar trebui reformulată, printr-o oarecare „îmblânzire”, ca de pildă: „**și nu ne lăsa duși în ispită**”, sau „**nu ne lăsa ispitiți**” ș.a., în temeiul unei la fel de greșite interpretări a textului din *Iacob 1, 13*: „**Nimeni să nu zică atunci când**

este ispitit: de la Dumnezeu sunt ispitit, pentru că Dumnezeu nu poate să fie ispitit de rele și El Însuși nu ispitește pe nimeni.”

Evident că în niciun caz, Dumnezeu nu a fost, nu este și nu va fi nicicând pentru om o sursă de provocare la păcat, după cum niciodată nu poate fi înviuit vreun profesor, că pentru a acorda note de trecere și diplome studenților săi, îi examinează mai întâi, evaluându-le cunoștințele. Nimănui nu i se atribuie merite, fără să fie verificat mai întâi. Să ne amintim prin ce dureroasă încercare a trecut Patriarhul Avraam, când Dumnezeu i-a cerut să-l jertfească pe fiul său Isaac ! (*Facerea 22, 1-18*).

Sfântul Apostol Pavel interpretează ca nimeni altul această cumplită verificare a credinței lui Avraam: **„Prin credință, Avraam, când a fost încercat, a adus pe Isaac jertfă. Cel ce primise făgăduințele, aducea jertfă pe fiul său unul născut ! Către el grăise Dumnezeu, că „în Isaac ți se va chema ție urmaș.” Dar Avraam a socotit că Dumnezeu este puternic să-l învieze și din morți; drept aceea l-a dobândit înapoi ca un fel de pildă a învierii lui”** (*Evrei 11, 17-19*).

Tot așa și Moise, în două rânduri a fost „testat”. Primul „examen” l-a trecut cu bine (cf. *Ieșirea 32, 9-14, 26-35*), însă la al doilea „a căzut”, suportând consecințele, adică pierzând dreptul de a mai intra cu poporul ales în Canaan (*Numerii 20, 8-12*).

O cutremurătoare ispitire a îndurat apoi Dreptul Iov ⁵⁴, fără însă a se sminti, dar și fără să știe că, în disputa cu diavolul asupra statorniciei sale în credință, Însuși Dumnezeu miza cu toată încrederea pe răbdarea și pe credința lui (*Iov 1, 8-19*). Și, într-adevăr, el n-a dezmințit așteptările lui Dumnezeu, ci în toiul nenorocirilor care s-au abătut asupra lui, Iov zicea cu smerenie: **„Gol am ieșit din pântecul mamei mele și gol mă voi întoarce în pământ ! Domnul a dat, Domnul a luat; fie numele Domnului binecuvântat !”** (*Iov 1, 21*). Și chiar și atunci, când plin de lepră din cap până în picioare, Iov zăcea pe gunoi, afară din cetate, el n-a păcătuit, ci continua să-i zică soției sale: **„Dacă am primit de la Dumnezeu cele bune, nu vom primi oare și pe cele rele ?”** (*2, 10*) În toate acestea, Iov se îmbărbăta rostind: **„Dar eu știu că Răscumpărătorul meu este viu și că El va ridica iar din pulbere această piele a mea care se destramă. Și afară din trupul meu voi vedea pe Dumnezeu”** (*19, 25-26*).

De aceea **„Și Domnul l-a pus pe Iov iarăși în starea lui de la început..., și i-a întors îndoit tot ce avusese mai înainte... și Iov a mai trăit după aceea o sută patruzeci de ani și a văzut pe fiii săi și pe fiii fiilor săi, până la al patrulea neam. Și Iov a murit bătrân și încărcat cu zile”** (*42, 10, 16-17*).

Nici Sfinții Apostoli și nici Ucenicii Mântuitorului Iisus Hristos (cei 72), n-au fost scutiți de anumite „ispitiri” din partea Domnului. Așa de pildă, pe când ei se aflau **„dincolo de Marea Galileii, în părțile Tiberiadei”** (*Ioan 6, 1*), dimpreună cu o imensă mulțime de oameni, Iisus „...a zis către Filip: De

unde vom cumpăra pâine, ca să mănânce aceștia ? Iar aceasta o zicea ca să-l încerce, că El știa ce avea să facă” (Ioan 6, 5-6). Și a și făcut, înmulțind cele 5 pâini și 2 pești și săturând cu acestea peste cinci mii de oameni și adunând și 12 coșuri pline cu fărâmituri (cf. Ioan 6, 11-13).

Iar după Înviere, când Domnul călătorea împreună cu Luca și Cleopa la Emaus „**ochii lor erau ținuți ca să nu-L cunoască”** (Luca 24, 16) și, chiar și atunci când au ajuns „**El se făcea că merge mai departe”** (24, 28), făcându-Se cunoscut lor, abia într-un târziu, „**la frângerea pâinii”** (v. 30).

Deci, să ne fie limpede că Iisus n-a greșit formularea când a zis în rugăciunea „Tatăl nostru”: „**Și nu ne duce pe noi în ispită...**” (Matei 6, 13), pentru că, în pedagogia Sa divină, Dumnezeu ne mai și ispitește, atunci când ispitirea este spre folosul nostru. Exact așa ne învață și Sfântul Apostol Pavel: „**Nu v-a cuprins ispită care să fi fost peste puterea omenească. Dar credincios este Dumnezeu, Care nu va îngădui să fiți ispitiți mai mult decât puteți răbda”** (I Corinteni 10, 13), căci – mai adaugă Apostolul – „**În lupta voastră cu păcatul, nu v-ați împotrivit încă până la sânge... Căci pe cine îl iubeste Domnul îl ceartă... Răbdați spre înțeleptire ! Dumnezeu Se poartă cu voi ca față de fii. Căci care este fiul pe care tatăl său nu-l pedepsește ? ... Apoi, dacă am avut pe părinții noștri după trup, care să ne certe și să ne sfiim de ei, oare nu ne vom supune cu atât mai vârtos Tatălui duhurilor, ca să fim vii... spre folosul nostru, ca să ne împărtășim de Sfințenia Lui ?”** (Evrei 12, 4, 6, 7, 9, 10). Iar concluzia îi aparține tot Sfântului Apostol Pavel: „**Orice muștrare, la început, nu pare că e de bucurie, ci de întristare, dar mai pe urmă dă celor încercați cu ea, roada pașnică a dreptății”** (Evrei 12, 11).

Întorcându-ne acum la femeia cananeeancă și la modul în care Iisus i-a pus la încercare credința și vrednicia, să reținem că nici „ispitirea” la care a fost ea supusă, n-a fost ușor de îndurat, mai ales că dorința ei era în cel mai înalt grad justificată: „**Miluieste-mă, Doamne, Fiul lui David ! Fiica mea este rău chivuită de un demon !”** (Matei 15, 22). Iisus însă, în mod deliberat, nici n-a luat-o în seamă, iar când Apostolii au intervenit, rugându-se și ei pentru ea, El le răspunde răstit: „**Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel !”** (v. 23-24). Dar femeia insistă, închinându-se Domnului și cu lacrimi strigând: „**Doamne ajută-mă !”** (v. 25). Însă răspunsul vine și mai tăios: „**Nu este bine să iei pâinea copiilor și s-o arunci câinilor !”** (v. 26). Ispitirea ajunsese acum la apogeu ! Dar credința, înțelepciunea, nădejdea și smerenia, împletite într-un sfâșietor strigăt de pocăință, au învins: „**Da Doamne, dar și câinii mănâncă din fărâmiturile care cad de la masa stăpânilor lor !”** (v. 27). Un răspuns surprinzător, minunat, nemaipomenit ! Acum, pentru a doua oară, le va fi dat Sfinților Apostoli să audă cu urechile lor ceva ce, în mentalitatea vremii, părea de domeniul incredibilului: încă un pământean, „străin de neam” se bucură public și pe merit, de admirația și ajutorul lui Dumnezeu ⁵⁵: „**O, femeie, mare**

este credința ta; fie ție cum voiești ! Și s-a tămăduit fiica ei în ceasul acela.” (Matei 15, 28). Nici nu era nevoie de mai mult ! „Cazul” femeii cananeence, „rezolvat” într-un mod atât de impresionant, de către Hristos Domnul, va rămâne pentru totdeauna în atenția tuturor credincioșilor Bisericii, ca o lecție vie și ca un model superb de pocăință și de stăruință în rugăciune, textul mateean (15, 21-28), constituind cea de-a șasea pericopă evanghelică citită în cadrul slujbei Sfântului Maslu, fie de obște, în biserici, fie în particular, inspirând tuturor bolnavilor mult curaj și sporită nădejde în ajutorul lui Dumnezeu, spre vindecarea lor trupească și sufletească.

p). *Matei 18, 3-4*: **„Și a zis: Adevărat zic vouă: De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor !”**

Avertismentul de mai sus nu permite niciun comentariu, ci ne impune tuturor o direcție foarte clară în sensul regenerării morale prin Pocăință, adică prin „**întoarcerea**”, sau revenirea de urgență de pe cărările pierzării și redobândirea curăției sufletești, dar nu numai prin Spovedanie, oricât de înlăcrimată ar fi ea, ci mai ales prin schimbarea radicală și definitivă, în bine, a mentalității și întregii noastre viețuiri. Mai exact, să redevenim „prunci”, adică puri și liberi de orice patimi, răutăți și păcate. Cum ? Prin cele două elemente de bază ale Pocăinței: *smerenia* și *curăția interioară*, singurele căi de acces spre Împărăția mesianică.

De fapt, în întregimea lui, acest *capitol 18* al *Evangheliei după Matei*, marchează finalul celei de-a IV-a părți a acestei cărți nou testamentare, parte dedicată vieții interioare a comunității bisericești, aflată în fază incipientă de organizare. Tot în legătură cu *cap. 18*, mai menționăm că el ne înfățișează, sub aspect de discurs eclesiologic, etapa inițială, pământească, a Împărăției cerurilor – Biserica⁵⁶. Ceea ce trebuie să mai știm în acest sens, este faptul că, pe tot parcursul acestui capitol, preocupat de instruirea Apostolilor asupra îndatoririlor pastorale ce le revin, privind întemeierea și organizarea Bisericii și a vieții ei din punct de vedere istoric – comunitar, Iisus se adresează într-o măsură mai mică mulțimilor, evitând totodată discuțiile cu mai-marii iudeilor, dialogând mai mult cu Sfinții Săi Apostoli și pregătindu-i printr-o serie de învățături și pilde, pentru dobândirea priceperii de a „gestiona” corect marea investiție de putere de mai târziu: *Taina dezlegării și iertării păcatelor (Pocăința, sau Spovedania), în Biserica Sa*, pe care le-o făgăduiește încă de pe acum, tuturor Ucenicilor, așa cum i-o făgăduise anterior lui Petru (*Matei 16, 18-19*), ca replică de mulțumire la mărturisirea acestuia (din *Matei 16, 16*), despre dumnezeirea Lui. Acum Domnul repetă pentru ei toți dumnezeiasca Sa făgăduință despre acea putere a „cheilor Împărăției”, pe care însă Ucenicii urmează a o primi prin două Sfinte Taine (Apostolia = Preoția și Pocăința = iertarea păcatelor), numai în seara Duminicii Învierii (cf. *Ioan 20, 21-22*). Deci, acum, a zis Mântuitorul: **„Adevărat grăiesc vouă: Oricâte veți lega pe pământ, vor fi legate și în cer și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer”** (*Matei 18, 18*).

În contextul acestei făgăduințe, în discursul Său eclesiologic, Iisus accentuează importanța comuniunii frățești dintre Apostoli, a comuniunii lor cu toți credincioșii, precum și a lor, a tuturor, cu Sine Însuși, ca expresie a unității Bisericii și a dobândirii, în virtutea acestei comuniuni, a împlinirii tuturor bunelor lor doriri și cereri, din partea lui Dumnezeu: „**Iarăși grăiesc vouă, că dacă doi dintre voi se vor învoi pe pământ în privința unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor de către Tatăl Meu, Care este în cer**” (Matei 18, 19).

Temele morale din *Matei 18*, s-ar putea grupa astfel:

1. *Două pilde despre sminteli*: „**Că smintelile trebuie să vină, dar vai omului aceluia prin care vine sminteala !**” (18, 7). Sunt menționate aici două feluri de sminteli:

a). *Smintirea (prin provocarea la păcătuire) a celor mici*: „**Iar cine va sminti pe unul dintre aceștia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării... Căci îngerii lor, în ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri... Astfel, nu este vrere înaintea Tatălui vostru, Cel din ceruri, ca să piară vreunul dintr-aceștia mici**” (18, 6, 10, 14).

b). *Smintirea de sine*: „**Iar dacă mâna ta, sau piciorul tău te smintește, taie-l și aruncă-l de la tine, că este mai bine pentru tine să intri în viață ciung sau șchiop, decât, având amândouă mâinile, sau amândouă picioarele, să fi aruncat în focul veșnic.**

Și dacă ochiul tău te smintește, scoate-l și aruncă-l de la tine, că mai bine este pentru tine să intri în viață cu un singur ochi, decât având amândoi ochii, să fii aruncat în gheena focului” (18, 8-9).

Duritatea exprimării din textul de mai sus, nu sugerează în niciun caz recurgerea la automutilare ! Nu este prima și nici singura dată când Domnul Iisus Se exprimă astfel. În textele din *Matei 5, 29-30; 16, 25-26; Marcu 8, 35-37; Luca 9, 24-25* și *Ioan 12, 25*, El Se pronunță la fel de ferm, dar comparativ, metaforic, insistând categoric asupra indiscutabilei superiorități valorice a vieții și integrității sufletești, nepieritoare, față de efemeritatea celei materiale, trupești, care din păcate, face de cele mai multe ori obiectul opțiunii omenești. Edificatoare în acest sens sunt (și) textele pauline din *Romani 8, 13*: „**Căci dacă viețuiești după trup, veți muri, iar dacă ucideți, cu Duhul, faptele trupului, veți fi vii**”, și din *Coloseni 3, 5*: „**Drept aceea, omorâți mădularele voastre – ale omului pământesc - : desfrânarea, necurăția, patima, pofta cea rea și lăcomia, care este închinare la idoli...**” (cf. și urm !)

2. *O altă problemă strict pastorală, vizează acordarea iertării în Biserică: există condiții sau limite în acordarea iertării ? Sau doar criterii de procedură ?*

- *Matei 18, 15-20*: „**De-ți va greși ție fratele tău, mergi, muștră-l pe el între tine și el singur. Și de te va asculta, ai câștigat pe fratele tău. Iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori**

să se statornicească tot cuvântul. Și de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii; iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgân și vameș !”

Aceste îndrumări se adresează fiecărui membru al ierarhiei bisericești cu hirotesie de *duhovnic*, într-o parohie, sau într-o comunitate bisericească locală. Termenul de „Biserică” din text, nu definește Biserica în sens de instituție universală (ca în *Matei 16, 18*), ci ca pe o adunare obștească. Numai într-un asemenea cadru mai restrâns este posibil ca după o serie de eventuale eforturi nereușite, de recuperare, a unui „frate” care a greșit, să se aplice metoda muștrării personale, apoi cea în prezența a doi sau trei martori, iar în final, punerea celui recalcitrant în discuția întregii Biserici locale. În caz contrar, apelativul „**păgân și vameș**”, exprimă sentința dată de comunitate pentru separarea celui vinovat și ținerea lui sub supraveghere (a se vedea cazul incestuosului din Corint: *I Corinteni 5, 1-13; II Corinteni 2, 5-11*).

- *Matei 18, 21-22*: „**Atunci Petru, apropiindu-se de El, I-a zis: Doamne, de câte ori va greși față de mine fratele meu și-i voi ierta lui ? Oare până de șapte ori ? Zis-a lui Iisus: Nu zic ție până de șapte ori, ci până de șaptezeci de ori câte șapte !”**

În orice comunitate creștină, fie parohie, fie Biserică locală, fie regională, fie chiar marea Biserică Universală, potrivit răspunsului dat de Iisus, iertarea creștină trebuie să urmeze exemplul iertării nelimitate a lui Dumnezeu ! Dar... și în acest proces imperativ al iertării absolute, apar unele particularități, așa cum rezultă din următoarele două parabole de „contrast”: *oaia cea rătăcită* (18, 12-13) și *datornicul iertat, dar neiertător* (18, 23-35).

a). *Parabola despre oaia cea rătăcită* (18, 12-13): „**Ce vi se pare ? Dacă are un om o sută de oi și se rătăcește una dintre ele, nu lasă, oare, în munți, pe cele nouăzeci și nouă și, ducându-se, caută pe cea rătăcită ? Și dacă se întâmplă să o găsească, adevăr grăiesc vouă, că se bucură de ea mai mult decât de cele nouăzecișinouă, care nu s-au rătăcit.**”

Ceea ce l-ar putea intriga pe un cititor neavizat, în această parabolă, ar fi atitudinea aparent „discriminatorie” a lui Iisus față de majoritatea membrilor comunității bisericești, manifestând părtinitor un vădit interes pentru soarta unui singur suflet, în detrimentul celorlați. Contează oare pentru Iisus *unul* mai mult decât *majoritatea* ?⁵⁷ Cum se poate așa ceva ? Se poate, și încă foarte bine, dacă ținem cont că atât în cazul de față, cât și în mai toate parabolele lui Iisus, ele ne spun întotdeauna *mai mult decât par să ne spună* și, de cele mai multe ori, ne comunică altceva decât credem noi că citim.⁵⁸

Aici, cei „**nouăzecișinouă**” semnifică pe cei ce au gustat deja din tainele Împărăției, pe când „*oaia cea rătăcită*” semnifică pe acela care (din momentul recuperării), urmează să întregască numărul celor iertați deja și chemați în Împărăție, contribuind astfel la realizarea deplinătății ei. Pe Dumnezeu „nu-L

interesează, așadar, omenirea înțeleasă ca o „masă de indivizi”, ci ca persoane singulare, fiecare cu unicitate valorică aparte, irepetabilă.⁵⁹

Iar „fericirea în Împărăție va consta, deci, în faptul că toți se vor bucura de fiecare și nu fiecare de toți, întrucât în acești toți, fiecare oferă fiecăruia o bucurie aparte, deosebită.”⁶⁰ Tocmai de aceea zice Iisus: „**Căci Fiul Omului a venit să mântuiască pe cel pierdut**” (18, 11) și că „... nu este vrere înaintea Tatălui vostru, **Cel din ceruri, ca să piară vreunul dintr-aceștia mici**” (18, 14).

b). *Parabola despre datornicul iertat, dar neiertător* (18, 23-34): „**De aceea, asemănatu-s-a Împărăția cerurilor cu un rege care a voit să ia socoteală slugilor sale. Și începând să ia socoteala, au adus la el pe un datornic cu zece mii de talanți. Dar neavând el cu ce să plătească, stăpânul său a poruncit să-l vândă pe el și pe femeia lui și toate câte are, ca să se plătească. Deci, căzându-I în genunchi, sluga aceea I se închina zicând: Doamne, îngăduiește-mă și-ți voi plăti ție tot ! Iar stăpânul slugii aceleia, milostivindu-se de el, i-a dat drumul și i-a iertat și datoria. Dar, ieșind, sluga aceea a găsit pe unul dintre cei ce slujeau cu el și care-i datora o sută de dinari. Și punând mâna pe el, îl sugruma, zicând: plătește-mi ce ești dator ! Deci, căzând cel care era slugă ca și el, îl ruga, zicând: Mai îngăduiește-mă și voi plăti ! Iar el n-a voit, ci, mergând, l-a aruncat în închisoare, până ce va plăti datoria. Iar celelelalte slugi, văzând cele petrecute, s-au întristat foarte și, venind, au spus stăpânului toate cele întâmplate. Atunci, chemându-l stăpânul său, i-a zis: **Slugă vicleană, toată datoria aceea ți-am iertat-o, fiindcă m-ai rugat. Nu se cădea, oare, ca și tu să ai milă de cel împreună slugă cu tine, precum și eu am avut milă de tine ? Și mâniindu-se stăpânul lui, l-a dat pe mâna chinuitorilor, până ce-i va plăti toată datoria. Tot așa și Tatăl Meu cel ceresc vă va face vouă, dacă nu veți ierta – fiecare fratelui său – din inimile voastre !**” Atât duhovnicul, cât și penitentul precum și orice creștin, vor reține din această parabolă următoarele: „**iertarea din inimă**” este echivalentul valoric al „**iubirii din inimă**”, sau și mai lămurit, *iertarea nelimitată* (70 x 7) este egală cu *iubirea nelimitată* (cf. *Ioan 3, 16; I Corinteni 13, 4-8*), adică iubirea divină, hristică, necondiționată, care „**toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă**”, în afară de opacitate, silnicie și îndărătnicie.**

Așadar, nici iubirea și nici iertarea „nu se pot dăruii pietrelor, firilor îndărătnice sau îndobitocite, răzvrățiților profesioniști și nici adormiților. Ele (adică iubirea și iertarea) nu contaminatează somnambulic, pe toată lumea. Ele sunt de față *pentru toți*, dar *nu pentru oricine*. Și, în orice caz, nici iertarea și nici iubirea nu se cuvîn celor ce nu le percep, nu le doresc, nu le suportă și, mai ales, nu le împărtășesc.”⁶²

Considerăm că și această parabolă (18, 23-34) constituie o paralelă excelentă la secțiunea din *Matei 6, 9-15* (**Predica de pe munte – Rugăciunea „Tatăl nostru”**).

q). *Matei 22, 11-14*: **„Iar intrând împăratul ca să vadă pe oaspeți, a văzut acolo un om care nu era îmbrăcat în haină de nuntă și i-a zis: Prietene, cum ai intrat aici, fără haină de nuntă ? El însă a tăcut. Atunci împăratul a zis slugilor: Legându-i mâinile și picioarele, luați-l și aruncați-l în întunericul cel mai din afară ! Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților. Căci mulți sunt chemați, dar puțini aleși !”**

Aici avem finalul unei alte parabole de contrast, a **nunții fiului de împărat** (*Matei 22, 1-14*), parabolă îndeobște cunoscută prin faptul că după refuzul meschin și brutal al celor „aleși”, de a da curs invitației la ospățul împărătesc, gazda își extinde în mod total, nediscriminatoriu și cu maximă generozitate, chemarea către cei aflați „la răspântiile drumurilor”, fiind acceptați în marea sală a ospățului și răi și buni, adică toți câți au fost găsiți pe la răspântii și pe ulițe.

După strângerea laolaltă a „nunțașilor”, are loc însă o „inspecție” drastică, făcută de către împăratul însuși, în ideea de cercetare a oaspeților, inspecție la care și face specială referire textul de mai sus. Printre musafiri împăratul găsește pe unul **„care nu era îmbrăcat în haină de nuntă”**. Admonestat, musafirul tace sfidător, iar pedeapsa, la rândul ei, e promptă și radicală: intrusul va fi legat și **„aruncat în întunericul cel mai din afară”**. Situația astfel creată, ne apare ca fiind cel puțin stranie, pentru că cei aduși la ospăț sunt e fapt niște oameni adunați de pe toate drumurile, fiind luați pe nepregătite, culeși „cu japca” și fără exigențe vestimentare prestabilite, încât chiar este de mirare că numai unul singur a fost găsit nepotrivit îmbrăcat. Deci adevărata problemă nu o constituie hainele, pentru că în mulțimea aceea de oameni „și răi și buni”, vor mai fi fost și alții prost îmbrăcați; aici însă e o chestiune de atitudine, de purtare, de o gravă lipsă de respect. *Tăcerea* celui chestionat este dovada unei împietririi în nepocăință, a unei naturi umane primitive: și prost și needucat, el s-a strecurat printre ceilalți oaspeți doar ca să mănânce și să bea, dovedindu-se inapt pentru a fi inclus în iconomia iertării și a ospățului împărătesc.⁶³ Deși excluderea lui pare un gest de cruzime, parabola ne arată că marea chemare (v. 14) e urmată numai de un singur caz de judecată, comparativ cu *masiva iertare a tuturor celorlalți „răi și buni”*, acceptați, desigur, ca și alții, să stea la masă **„cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov în Împărăția cerurilor”** (cf. 8, 11).

r). *Matei 23, 37-38*: **„Ierusalime, Ierusalime, care omori pe prooroci și ucizi cu pietre pe cei trimiși la tine; de câte ori am voit să adun pe fiii tăi, cum adună cloșca puii săi sub aripi, dar nu ați voit ! Iată se lasă pustie casa voastră !”**

Ne aflăm aici într-un plin rechizitoriu ! La adresa cui ? La adresa elitiștilor iudei, căroră Iisus le reproșează același indiferentism și aceeași recalitrantă

plină de cruzime, atât față de chemările profeților de altădată, cât și față de chemarea și invitația directă a Mântuitorului Iisus Hristos, de a se pocăi și a se lăsa ocrotiți „sub aripile” primitoare ale Împărăției Sale. Spre a evidenția mai clar și mai dramatic refuzul de pocăință al iudeilor din vremea Sa (cf. *Matei 11, 20-24* și *12, 41-42*), Iisus personifică cetatea Ierusalimului, adresându-i-Se întocmai ca și un părinte îndurerat fiilor Săi neascultători, avertizându-i că pentru nepocăința lor, îi așteaptă un deznodământ tragic: **„Iată, se lasă pustie casa voastră !”** (v. 38). Prin „casă”, putem înțelege doar templul⁶⁴, în care își puneau iudeii toate speranțele, considerându-l nu numai centrul lor spiritual și național, ci și centrul spiritual al lumii (*Psalmul 73, 13*), dar tot atât de bine și templul și Ierusalimul însuși, Iisus profetind aici, apropiata cădere și dărâmare parțială a acestora, în primul război cu romanii (60-70), în timpul împăraților Vespasian și Titus, dar și cea catastrofală (din anii 135-138), din timpul împăratului Marcus Aelius Hadrianus, care va dispune ca Ierusalimul, dărâmat din temelii, să-i poarte numele: „Aelia Capitolina”, iar țara să nu se mai numească „Israel”, ci, în batjocură, „Palestina”.

Datorită dramatismului acestui rechizitoriu din cuprinsul său, acest *capitol* 23, din Sfânta Evanghelie după Matei, nici nu poate fi integrat, cu una cu două, în structura clasică de plan a cărții⁶⁵. În Ierusalimul de astăzi, pe panta sudică a Muntelui Eleonului, pelerinii pot vedea cu surprindere o biserică nu prea mare, dar construită în formă de lacrimă, chiar pe locul de unde a rostit Domnul profetia de mai sus, deplângând soarta Ierusalimului; bisericuța se numește **„Dominus flevit”** (= „Domnul a plâns”)

s). *Matei 26, 75*: **„Și Petru și-a adus aminte de cuvântul lui Iisus, Care zisese: Mai înainte de a cânta cocoșul, de trei ori te vei lepăda de Mine ! Și ieșind afară, a plâns cu amar.”**

ș). *Matei 27, 3-5*: **„Atunci Iuda, cel ce L-a vândut, văzând că (Iisus, n.n.) a fost osândit la moarte, s-a căit și a adus înapoi arhierilor și bătrânilor cei treizeci de arginți, zicând: Am greșit vânzând sânge nevinovat ! Ei i-au zis: Ce ne privește pe noi ? Tu vei vedea ! Și el, aruncând arginții în templu, a plecat și, ducându-se, s-a spânzurat.”**

Avem aici două texte, care ne înfățișează două cazuri zguduitoare. Este vorba de doi oameni, dar nu orice oameni, ci doi Apostoli, deci doi oameni învredniciți de cea mai specială și mai înaltă alegere și chemare din partea Fiului lui Dumnezeu (cf. *15, 16*), de a-i fi Lui Ucenici și apoi trimiși să ducă în dar Evanghelia Lui către neamuri (*Matei 28, 19-20*): unul este Petru, iar celălalt Iuda Iscarioteanul. Amândoi acești Apostoli, fiecare în felul său, au păcătuit în modul cel mai grav cu putință față de Domnul și Învățătorul lor: Petru s-a lepădat de trei ori la rând de Iisus, jurându-se și blestemându-se că nici nu-L cunoaște pe Domnul, deși cu doar foarte puțin timp înainte, se lăudase înaintea Lui că nu se va sminti și nici nu se va lepăda de El **„chiar de ar fi**

să moară” (cf. *Matei 26, 33, 35*). Iar Iuda Iscarioteanul este cel care L-a vândut pe Domnul „**pentru treizeci de arginți**” (*Matei 26, 14-16*) și L-a trădat apoi cu o sărutare mincinoasă (*Matei 26, 48-49*).

Amândoi au păcătuit și amândoi și-au dat seama, cu profund regret, de enormitatea păcatului săvârșit, dar nu amândoi s-au pocăit și, evident că numai unul a dobândit iertarea.

Petru, auzind cântatul cocoșului, a fost dintr-odată podidit de remușcări și de lacrimi, prăbușindu-se instant într-o amară căință (cf. v. 75). La fel și Iuda și-a regretat profund fapta, recunoscându-și și vina: „**Am greșit vânzând sânge nevinovat!**” (cf. 27, 4). Însă el nici n-a plâns și nici n-a fost cuprins de vreo stare de pocăință sau de vreo zdrobire a inimii, ci sub imperiul unei devastatoare disperări, „**aruncând arginții în templu, a plecat și, ducându-se, s-a spânzurat.**” (cf. 27, 5).

Așadar, în cazul lui Petru avem o infinită părere de rău, amare lacrimi de pocăință, dar și nădejde de iertare, pe când la Iuda, regretele au degenerat într-o cumplită deznădejde, culminând cu sinuciderea. Deci, nepocăința ucide ! Și sufletul și trupul !

Dar când anume a primit Petru iertarea ? Acum, când se căia plângând „cu amar” (v. 75), sau după Înviere, când Iisus va avea acea extraordinară convorbire cu el, pe țărmul Mării Tiberiadei (cf. *Ioan 21, 15-19*) ?

Fără nicio îndoială, iertarea lui a coincis chiar cu momentul în care el „**ieșind afară, a plâns cu amar**”. De unde știm aceasta ? Din faptul că Dumnezeu n-a ezitat, n-a întârziat și nu și-a amânat iubirea și iertarea niciodată, nici în cele mai grele și mai dureroase împrejurări, exact ca și atunci când, pe Cruce fiind, S-a rugat pentru iertarea ucigașilor Săi: „**Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac!**” (*Luca 23, 34*) și tot atunci, chiar înainte de a-Și da duhul, a mai avut puterea de a-l ierta și mântui pe tâlharul pocăit, care era răstignit de-a dreapta Sa: „**Adevărat grăiesc ție, astăzi vei fi cu mine în rai!**” (*Luca 23, 43*).

Mai știm apoi că nu mai există niciun alt moment consemnat de evangheliști, în care Petru să fi făcut pocăință în fața lui Iisus, până la reîntâlnirea lor de după Învierea Domnului, de la Marea Tiberiadei, când Petru este repus direct în Apostolatul din care a căzut prin lepădare (*Ioan 21, 15-19*). Dar atenție, ceea ce Iisus îi cere lui Petru să-și mărturisească acum, nu este căința, ci iubirea !⁶⁶ Atât și nimic mai mult !

CAPITOLUL II

TAINA POCĂINȚEI (SPOVEDANIA) ÎN SFÂNTA EVANGHELIE DUPĂ MARCU

a). *Marcu 1, 15*: „**S-a împlinit vremea și s-a apropiat Împărăția lui Dumnezeu. Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie !**”

Textul de mai sus cuprinde două enunțuri, urmate de două chemări. Din cele două enunțuri: „**S-a împlinit vremea/și s-a apropiat Împărăția lui Dumnezeu**”, înțelegem că timpul cel nou al așteptărilor și al credinței (cf. *Galateni 3, 25*), care urma timpului Legii (cf. *Galateni 3, 23*), a fost înlocuit cu timpul și mai nou, al împlinirilor ! Sunt însă două asemenea „pliniri ale vremii” (*Marcu 1, 15* și *Galateni 4, 4-7*), care și ele se vor succeda cu repezi-ciune. Prima, de care amintește aici Iisus Domnul, este timpul sau „plinirea vremii” Sfântului Ioan Botezătorul ⁶⁷, perioadă înțeleasă ca epocă imediat premergătoare Împărăției lui Dumnezeu, însă epocă deja expirată și ea, pentru că Împărăția deja a și început, aflându-se în faza ei pământească – Biserica. Ne aflăm deci în cursul celei de a doua „pliniri a vremii” (cf. *Galateni 4, 4-7*), determinată de venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu ⁶⁸, eveniment care se prezintă nu numai ca centru temporal al istoriei și început al mântuirii lumii, ci și ca prim prag spre cereasca Împărăție a lui Dumnezeu. În această direcție sunt orientate cele două chemări: una la *pocăință*, iar cealaltă la *credința în Evanghelie*. De la aceste două cerințe începe de fapt accesarea în Împărăția lui Dumnezeu.

b). *Marcu 2, 5*: „**Și văzând Iisus credința lor, i-a zis slăbănogului: Fiule, iertate sunt păcatele tale !**”

Fiind o paralelă la textul cu aceeași temă, din *Matei 9, 2-8*, amplu tratat anterior (*Cap. II, pct. g*), aici vom insista doar asupra unui singur aspect și anume al credinței: „**Și văzând Iisus credința lor, i-a zis slăbănogului....**” Urmând unei logici pur speculative, e posibil să considerăm că bolnavul în cauză, pe care doar alții îl purtau, ar putea fi exclus din cercul celor a căror credință este apreciată de Iisus, pentru că e puțin probabil ca acesta să-L fi văzut măcar pe Domnul, darmită să-I fi ascultat cuvintele, sau să fi asistat la vreo minune făcută de El. Deci, Iisus l-ar fi iertat de păcate și l-ar fi vindecat nu (și) pentru credința sa, ci numai pentru a celorlalți. Tot ce se poate, dar... ar mai fi o variantă și poate chiar cea autentică: credința slăbănogului s-ar fi putut „naște” din credința celorlalți, ca și dorința și nădejdea lui de a obține și el iertarea păcatelor și vindecarea de amara lui neputință, ca și atâția mulți alții, despre care i-a auzit vorbind pe cei din jurul lui. În acest caz, avem în față un foarte real și actual fenomen al *credinței care se naște din auzire*, despre care vorbește și Sfântul Apostol Pavel în *Romani 10, 17*: „**Prin urmare,**

crediința este din auzire, iar auzirea prin cuvântul lui Hristos". Oare nu procedăm și noi la fel, astăzi ? Oare noi n-am crezut în Hristos prin cuvintele celor care ni L-au propovăduit ? (*Ioan 17, 20*) Și, la rândul nostru, nu-L propovăduim și noi altora ? Și tot așa... ?

c). *Marcu 2, 17*: „**Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. N-am venit să chem pe drepți, ci pe păcătoși la pocăință.**”

Și tema acestui verset a fost tratată deja în capitolul anterior (*II, pct. h*), în analiza textului paralel din *Matei 9, 12-13*, constituind ideea de bază a *Evangheliei a șaptea* din slujba Tainei Sfântului Maslu de obște. De aceea, nu mai adăugăm aici decât precizarea că pluralul din exprimarea lui Iisus: „**cei sănătoși**”; „**cei bolnavi**”; „**pe drepți**” și „**pe păcătoși**”, nu trebuie înțeles ca o referire globală, ca și la o mobilizare generală, în masă, a celor pomeniți, ci doar la aceia care se cred „**sănătoși**”, respectiv „**drepți**”, precum și doar la aceia care se știu că sunt „**bolnavi**”, respectiv „**păcătoși**”. De aceea, *Spovedania* și *Maslul*, se mai numesc și *Sfinte Taine ale vindecării*.

d). *Marcu 5, 33-34*: „**Iar femeia, înfricoșându-se și tremurând, știind ce i se făcuse, a venit și a căzut înaintea Lui și I-a mărturisit tot adevărul. Iar El i-a zis: Fiecă, credința ta te-a mântuit, mergi în pace și fii sănătoasă de boala ta!**”

Iată-ne aici în fața altui „caz” de spovedanie publică ! Al doilea, după sutașul din Capernaum. Știm că aici este vorba de vindecarea minunată a femeii cu hemoragie neîntreruptă (timp de 12 ani), ca urmare a faptului că ea s-a atins pe ascuns de poala hainei lui Iisus, dar cu convingerea că astfel va fi tămăduită. Și așa s-a și întâmplat, dar fapta și taina ei au fost descoperite și, deși neosândite, totuși au rămas insuficient înțelese până azi.

În realitate a fost un contact fizic imperceptibil, dar foarte intens ⁶⁹ și, grație puternicei sale credințe, această femeie a reușit să „capteze” nu numai o parte din puterea vindecătoare a lui Iisus, ci și întreaga lui bunăvoință și iertare. Dar numai a Lui, pentru că, așa cum spuneam, chiar și în zilele noastre, mai există mentalități de o rezistență feroce când vine vorba de condiția și emanciparea femeii în familie, Biserică și societate.

Potrivit respectivelor mentalități, atunci când femeia se află la obișnuitul ciclu lunar, un fapt pur biologic, ea încetează a mai fi un om sănătos, ci dintr-odată e bolnavă, necurată, spurcată chiar, n-are voie să intre în biserică, n-are voie să sărute icoanele, devenind brusc, pentru câteva zile, o ființă de-a dreptul malefică, detestabilă. Paradoxal însă, în această perioadă este pe deplin competentă să gătească, să spele, să se ocupe de casă și de copii (chiar să alăpteze), să meargă la muncă, neîncetând să fie medic, inginer, profesor, primar, cercetător științific, sau orice altceva, ca și bărbatul.

Ne întrebăm, deci: oare Dumnezeu, Care a creat-o pe femeie cu un astfel de metabolism specific, a creat o ființă periodic alterabilă, defectă, inferioară

din punct de vedere genetic ? Dacă e așa, de ce oare a „decretat” Dumnezeu, numai după crearea femeii și numai după binecuvântarea primului cuplu uman (cf. *Facerea 1, 27-28*), când Și-a contemplat propria creație, adică „**toate câte a făcut, că iată erau bune foarte!**” (*Facerea 1, 31*) ?

Nu vom polemiza însă, aici și acum, cu nimeni pe această temă, ci doar folosim prilejul ce ni s-a dat, spre a clarifica puțin lucrurile, măcar în cazul de față, astfel încât să luăm aminte și pentru alte asemenea posibile situații.

Deși toți evangheliștii sinoptici istorisesc această minune (*Matei 9, 20-22*; *Luca 8, 43-48*), textul cel mai complet îl avem la *Marcu 5, 25-34*, text pe care-l prezentăm aici rezumativ. În mulțimea care-L înconjura și-L îmbulzea pe Iisus, se afla deci și o femeie, care, timp de doisprezece ani, suferea de o hemoragie neîntreruptă și netratabilă, ba chiar fiind în curs de agravare. „**Auzind ea cele despre Iisus, a venit în mulțime și pe la spate s-a atins** (cu mare credință n.n.) **de haina Lui**” (v. 27) „**...și a simțit în trup că s-a vindecat de boală**” (v. 29). Că s-a atins de haina lui Iisus și că s-a tămăduit spontan, ni se pare ceva foarte firesc. Nefirească este precauția și teama de a-L aborda direct pe Domnul, dar în același timp și decizia de a se atinge de El pe ascuns, ca și când și-ar fi fraudat vindecarea. Teamă ei crește cu atât mai mult, cu cât Domnul Se oprește și insistă să o identifice, de parcă ar vrea s-o pedepsească pe loc pentru îndrăzneala ei. Într-adevăr, în Legea mozaică, în *Leviticul 15, 19-33* sunt prescripții și restricții drastice, care interzic categoric contactul direct și chiar indirect cu persoanele (și bărbați, dar în special femei), aflate în astfel de situații, „**...ca să nu moară ei în necurătenia lor, spurcându-Mi locașul Meu cel din mijlocul vostru**” (v. 31). Femeia bolnavă și le-a asumat însă, cu orice risc, pe toate, iar acum, „**...înfricoșându-se și tremurând, ștind ce i se făcuse, a venit înaintea Lui și a mărturisit tot adevărul**” (*Marcu 5, 33*), adică s-a spovedit public, așteptând de la Domnul osânda, conform Legii. Dar în loc de osândă, spre uimirea ei și a tuturor celor de față, Iisus a rostit cu blândețe: „**Fiiică, credința ta te-a mântuit, mergi în pace și fii sănătoasă de boala ta !**” (v. 34).

Cum e posibil așa ceva ? Oare nu tot Domnul poruncise rânduielile pentru curățirea bărbaților și a femeilor, notate de Moise în *Leviticul 15* ? Să fi uitat El de propriile porunci ? S-a făcut oare Iisus vinovat de încălcarea Legii ? Desigur că nu s-a întâmplat nimic din toate acestea, ci pur și simplu Iisus s-a ținut de cuvânt și Și-a desăvârșit poruncile, după cum a și făgăduit: „**Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau Proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc**” (*Matei 5, 17*). Ne e greu totuși, să înțelegem, sau să-L înțelegem pe Iisus ? Să luăm un alt exemplu ! Tot în *Leviticul* în *capitolul 11*, la porunca lui Dumnezeu, Moise a notat „**...legea cea pentru dobitoace, pentru păsări, pentru toate vietățile ce mișună în apă și pentru toate vietățile ce trăiesc pe pământ, după care se pot deosebi cele necurate de cele curate și vietățile**

ce se mănâncă de vietățile ce nu se mănâncă” (11, 46-47). Tot așa, înainte de Înălțarea Sa, cu Trupul, la cer, Hristos Domnul a lăsat o poruncă definitivă și irevocabilă Apostolilor Săi: „**Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh !**” (Matei 28, 19). Însă, până la Sinodul Apostolic din Ierusalim (Fapte 15, 6-29), care a reglementat problema primirii păgânilor în Biserică, nu toți Apostolii au înțeles clar sensul expresiei „**toate neamurile**”, manifestând în mod firesc, unele ezitări, așa cum i s-a întâmplat chiar Sfântului Apostol Petru, pe când se afla în Iope, iar Dumnezeu voia să-l trimită în Cezareea Palestinei, spre a-l încreștina pe Corneliu sutașul. În acest scop, Dumnezeu Însuși intervine prin revelații speciale, atât spre a-l pregăti pe Corneliu pentru încreștinare, cât și pe Sfântul Apostol Petru, pentru a-l boteza pe acesta fără nicio rețineră, dimpreună cu „toată casa sa.”

Iată cum s-au petrecut lucrurile: „**...Petru s-a suit pe acoperiș să se roage pe la ceasul al șaselea. Și ...a căzut în extaz. Și a văzut cerul deschis și coborându-se ceva ca o față mare de pânză legată în patru colțuri, lăsându-se pe pământ. În ea erau toate dobitoacele cu patru picioare și târâtoarele pământului și păsările cerului. Și glas a fost către el: Sculându-te, Petre, junghie și mănâncă. Iar Petru a zis: Nicidecum, Doamne, căci niciodată n-am mâncat nimic spurcat și necurat ! Și iarăși, a doua oară a fost glas către el: Cele ce Dumnezeu a curățit, tu să nu le numești spurcate ! Și aceasta s-a făcut de trei ori și îndată acel ceva s-a ridicat la cer**” (Fapte 10, 10-16). Duhul Sfânt l-a luminat pe Petru să înțeleagă această vedenie, după cum însuși a mărturisit: „**Voi știți că nu se cuvine unui bărbat iudeu să se unească sau să se apropie de cel de alt neam, dar mie Dumnezeu mi-a arătat să nu numesc pe niciun om spurcat sau necurat**” (Fapte 10, 28).

Iată deci, ce trebuie să reținem în legătură cu toate cele arătate până acum: „**Cele ce Dumnezeu a curățit, noi să nu le mai numim spurcate !**” și, în consecință, nicicând și sub niciun motiv „**să nu numim pe niciun om (bărbat sau femeie, n.n.) spurcat sau necurat!**”

e). *Marcu 6, 26*: „**Și regele s-a mâhnit adânc, dar pentru jurământ și pentru cei ce ședeau cu el la masă...**”

Despre „căința” și „onoarea” de doi bani a lui Irod Antipa, a se vedea mai sus, în Cap. II pct. n!

f). *Marcu 14, 72*: „**Și îndată cocoșul a cântat a doua oară. Și Petru și-a adus aminte de cuvântul pe care i-l spusese Iisus: Înainte de a cânta de două ori cocoșul, de trei ori te vei lepăda de Mine. Și a început să plângă.**”

Ne întâlnim din nou cu momentul căinței, trăit cu totală zdrobire de inimă, și cu amare lacrimi de pocăință, de către Sfântul Apostol Petru, imediat după întreita sa lepădare de Domnul și Învățătorul său, Iisus Hristos. Deși acest episod dramatic a fost tratat în detaliu, în varianta lui mateeană, în Cap. II (pct.

s și ș) al prezentei lucrări, Sfântul Evanghelist Marcu ne determină să luăm în considerare încă un interesant detaliu în legătură cu acest caz: „**Și îndată a cântat cocoșul a doua oară.**” Este oare chiar atât de important de câte ori a cântat cocoșul, înspre finalul nopții în care a fost judecat Domnul ? Desigur că nu, ci, în mod logic, important și grav e momentul lepădării lui Petru, înainte de cântatul cocoșului. Și totuși, la Sfântul Evanghelist Marcu (și numai la el), respectivul detaliu nu apare întâmplător, ci este prezis cu puțin mai devreme, de către Iisus Însuși: „**Adevărat grăiesc ție: că tu astăzi, în noaptea aceasta, mai înainte de cânta de două ori cocoșul, de trei ori te vei lepăda de Mine!**” (*Marcu 14, 30*, cf. și v. 72). Deși toți Sfinții Evangheliști menționează episodul lepădării lui Petru, fiecare o face în mod diferit de ceilalți (cf. *Matei 26, 31-34, 69-75; Marcu 14, 29-31, 66-72; Luca 22, 31-38, 55-62 și Ioan 18, 25-27*). Aceasta nu înseamnă însă că ei se contrazic, ci mai curând se completează reciproc.

Dar, revenind la Marcu (singurul care vorbește despre dublul cântat al cocoșului), ne intrigă oarecum acest lucru și ne face să ne întrebăm de unde știa el amănuntul respectiv și ce semnificație are, la urma urmei, acest fapt ?

Din *I Petru 5, 13*, știm că Sfântul Marcu era puternic atașat sentimental (ca de un bunic înțelegător) de Sfântul Apostol Petru, însoțindu-l permanent peste tot și servindu-i drept „secretar” particular. La rândul lui, Marele Pescar, care, în mod firesc, mai ușor vorbea decât scria, se bucura nespun de mult de compania și ajutorul lui Marcu, pe care-l considera „fiul său”.

Marcu scria tot ce-i spunea Petru. De aici și „înrudirea” de limbă și stil dintre Evanghelia a II-a și Epistolele I și II Petru.

Deci Sfântul Apostol Petru, care i-a inspirat lui Marcu întreaga Evanghelia a II-a, i-a fost și sursa de informare în legătură cu dublul cântat al cocoșului și, ca atare, relatarea lui Marcu pare a fi cea mai autentică dintre toate.

Dar ce semnificație a dat Mântuitorul cântatului de două ori al cocoșului și ce legătură are acest fapt cu lepădarea lui Petru ?

Atunci când Iisus l-a avertizat pe Petru că „**...mai înainte de a cânta de două ori cocoșul, de trei ori te vei lepăda de Mine**” (v. 30), Domnul i-a oferit acestuia șansa vieții lui, cântatul cocoșului anunțând o primejdie iminentă. Dar mai exact, în acea noapte, cântatul cocoșului ținea loc de *vocea conștiinței pentru Sfântul Apostol Petru*, care, după prima lepădare de Iisus, trebuia să se oprească, să-și vină în fire, sau pur și simplu să plece din curtea lui Caiafa. Dar n-a făcut-o! Iată ce povestește Marcu: „**...Și tu erai cu Iisus Nazarineanul ! El însă a tăgăduit, zicând: nici nu știu, nici nu înțeleg ce zici. Și a ieșit afară înaintea curții; și a cântat cocoșul !**” (*Marcu 14, 67-68*).

Acum, Petru ar fi trebuit să-l audă și să-și amintească de avertismentul primit din partea lui Iisus (*Marcu 14, 30*), dar, antrenându-se din nou în disputa cu slujitorii lui Caiafa „**...a tăgăduit iarăși. Și după puțin timp, cei de față**

ziceau iarăși lui Petru: Cu adevărat ești dintre ei, căci ești și Galileean și vorbirea ta se aseamănă. Iar el a început să se blesteme și să se jure: nu știi pe Omul Acesta despre care ziceți ! Și îndată cocoșul a cântat a doua oară. Și Petru și-a adus aminte... Și a început să plângă !” (Marcu 14, 71-72). Ce a urmat apoi, știm deja din capitolul precedent. (II, s, ș)

h). *Marcu 16, 16-18:* „**Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi. Iar celor ce vor crede, le vor urma aceste semne: în numele Meu, demoni vor izgoni, în limbi noi vor grăi, șerpi vor lua în mână și chiar ceva dătător de moarte de vor bea nu-i va vătăma, peste bolnavi mâinile își vor pune și se vor face sănătoși.**”

După cum am afirmat și altă dată ⁷⁰, în gândirea creștinismului primar și în limbajul epocii apostolice, simpla noțiune de „**a crede**” echivala cu tot ceea ce ținea de procesul practic și complet al încreștinării: catehizarea, mărturisirea de credință, apoi Botezul și Mirungerea, urmate gradual de toate celelalte Sfinte Taine, dintre care nu putea lipsi Pocăința. În textul de mai sus, pe lângă strictul necesar în vederea încreștinării, Mântuitorul Iisus Hristos, înainte de Înălțarea Sa, extinde noțiunile de „**a crede**” și „**a se boteza**”, până la cea finală „**de a se mântui**”, enumerând „**semnele**”, adică indiciile, sau dovezile după care și Apostolii și toți creștinii își vor da seama că sunt pe drumul cel bun către mântuire.

Deși „traseul” mântuirii nu e întotdeauna ușor și nu întotdeauna e marcat foarte vizibil, reperul principal îl constituie exemplul lui Hristos și al tuturor sfinților care L-au urmat pe El. Între acești următori ai lui Hristos, n-a existat însă niciunul, care să nu fi dobândit iertarea de păcatele acestei vieți prin **Sfânta Taină a Pocăinței**.

NOTE BIBLIOGRAFICE

20. *Ibidem*, p. 16;

21. Sensurile termenului grecesc „metanoia” (pocăință, întoarcere, îndreptare, schimbare în sens pozitiv a mentalității, etc) sunt atât de numeroase, încât ocupă pagini întregi în dicționarele de specialitate ca de pildă: *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Literature*, by William F. Arnd and F. Wilbur Gingrich, The University of Chicago Press, 1973, p. 513-514; 542; A. Bailly, *Abrégé du dictionnaire Grec-Français*, 38-ème Edition, Hachette, Paris, 1988, p. 562, 565, 592; Maurice Carrez, François Morel, *Dicționar grec-român al Noului Testament*, trad. Rom. de Ghe. Badea, Societatea Biblică Interconfesională din România, București, 1999, p. 184-185, 195; Joachim Gnilka, *Das Matthäusevangelium*, II Teil, Freiburg-Basel-Wien, 1988, p. 69; Joh. Behm și Ernst Würthwein, *Art. Noéō ... metanoéō*, în „Wörterbuch zum Neuen Testament” (ThWNT), Band IV, Stuttgart-Berlin-Köln, 1990, p. 994, iar cu specială privire la înțelesul din predica lui Ioan Botezătorul, vezi p. 995-996 (ultimele două lucrări, la Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, *Introducere în Studiul Noului Testament, Vol. II, Evangheliile după Matei și Marcu. Documentul „Quelle”*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2002, p. 163, nota 309);

22. După Prof. Vasile Gheorghiu, *Sf. Evanghelie după Matei cu comentariu*, Cernăuți, 1925, p. 195, în cuprinsul Noului testament ar exista de fapt 28 de diferite alte „fericiri”, incluzând între acestea, unele chiar din Evanghelia după Matei: 11, 6; 13, 16; 16, 17; 24, 46 ș.a.

23. Cf. H. Frankemölle, *Die Makaroiemen (Mt. 5, 12 – Lk. 6, 20-23)*, în „Biblische Zeitschrift“ 15, 1971, p. 52-75;
24. Vezi R.A. Guelich, *The Matthew Beatitudes: „Entrance-Requirements” or Eschatological Blessings*, în „Journal of Biblical Literature” 95, 1976, p. 420;
25. Fericitul Augustin spunea despre ea: „De veți străbate toate rugăciunile, nu veți afla nimic care să nu fie cuprins în Rugăciunea Domnească !”, citat la Mitropolit Nicolae Corneanu, *Quo vadis ? Studii, note și comentarii teologice, Timișoara, 1990, p. 21, în Art. II, Rugăciunea „Tatăl nostru” în practica zilnică a creștinilor*, preluat din Almanahul parohiei ortodoxe române din Viena, pe anul 1964, p. 46-48;
26. Idem, *Ibidem*.
27. Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheza a V-a mistagodică*, 16, trad. D. Fecioru, București, 1945, p. 573;
28. Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, *o.c.*, p. 191;
29. Raymond E. Brown, *An Introduction to the New Testament*, New York, 1997, p. 179;
30. „**Iota**” și „**cirta**”, (*Traduction Oecumenique de la Bible*) sunt cele mai mici semne grafice din alfabetul grecesc și ebraic, cf. *La Bible*, (TOB), p. 2315, nota p.
31. Detalii la Pr. Conf. Dr. Stelian Tofană, *Cuvântul lui Dumnezeu ca Euharistie: înțelegerea și interpretarea Bibliei în lumina experienței euharistic-liturgice, din perspectivă ortodoxă*, în Rev. „Studia Universitatis Babeș-Bolyai” – Teologia Ortodoxă, nr. 1-2, 1998, p. 109-125;
32. Sutașul = un ofițer care comanda 100 de oameni. Cel din textele noastre era păgân, dar nu neapărat roman. De regulă, trupele lui Irod Antipa erau recrutate din regiunile învecinate, iar ofițerii erau fie greci, fie sirieni (cf. *La Bible (TOB)*, p. 2324, nota o)
33. *Ibidem*, nota q;
34. Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, *Evanghelia lui Iisus. Misiunea cuvântului*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2015, p. 107;
35. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia la Matei*, 334, la *Ibidem*;
36. *Ibidem*; - se pare că asemenea sutașului din Capernaum, majoritatea sutașilor menționați în textele nouetestamentare, au fost oameni deosebiți: *Matei 27, 54; Marcu 15, 39; Luca 23, 47; Ioan 19, 34-35; Fapte 10, 2 ș. urm.*; 22, 25-30; 23, 17-35; 23, 23; 24, 23; 27, 1.
37. A se vedea comparativ: *Jeremia 3, 22; Osea 14, 3; Zaharia 1, 4* și în special *Luca 15, 17-19* !
38. Horazin este un nume necunoscut până în epoca Noului Testament; în afară de *Matei 11, 21*, nu mai apare decât în *Luca 10, 13*. În schimb, această cetate mai este amintită de 3 ori în *Talmud* și tot de 3 ori este citată de Eusebiu de Cezareea, ca fiind situată cam la 3 km depărtare de Capernaum (cf. *La Bible*, [TOB], p. 2331, nota h, la Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, *Introducere...* p. 209, nota 416;
39. Din Betsaida și-a ales Iisus 5 din cei 12 Apostoli: două perechi de frați (Petru și Andrei, Iacov și Ioan) și Apostolul Filip: cf. *Matei 10, 1-3; Marcu 3, 16-17; Luca 6, 14* și *Ioan 1, 44*.
40. Capernaumul a fost ales de Iisus ca localitate de reședință („patrie”) a Sa, în locul Nazaretului (*Matei 4, 13; 9, 1; Marcu 2, 1*) și, tot în Capernaum, locuia și soacra Sfântului Apostol Petru (cf. *Matei 8, 14-15*), în casa pe care o avea el (și) aici (*Marcu 1, 29-32; Luca 4, 38*).
41. Armand Puig, *Iisus. Un profil biografic*, trad. din lb. catalană de Dr. Jana Balacciu Matei, Editura Meronia, București, 2006, p. 381;
42. J. Schlosser, *Le Dieu de Jésus. Étude exégétique*, în „Lectio Divina” 129, Paris, Ed. du Cerf, 1987;
43. Armand Puig, *o.c.*, p. 359;
44. A se vedea: *Matei 3, 15; 16, 21; 17, 22-23; 20, 18-19* și *loc. par.*, precum și *Ioan 10, 17-18; 12, 27* (cf. *Isaia 53*).
45. Cf. Prot. Dr. Ioan Bude, *Temeiuri ..., Vol. II, Mirungerea*, p. 22-23;
46. *Ibidem*;
47. Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, *Introducere în Studiul Noului Testament, vol. II, ..., p. 211-212*;
48. *Ibidem*;
49. Prof. N. Chițescu, Pr. Prof. Isidor Todoran, Pr. prof. Ioan Petreună, *o.c.*, p. 245;
50. *Omilia 41 la Evanghelia după Matei, P.G. 57, 449*;
51. Cf. *Canonul 52 Apostolic și Tertulian, De poenitentia, 4, P.L.*, 1-1343;

52. Sfântul Ioan Hrisostom, *Despre preoție*, III, 5-6, P.G., 48, 643-644;
53. Cf. D. Buzy, o.c., p. 335 și M.J. Lagrange, *Le Judaïsme avant Jésus-Christ*, Paris, 1931, p. 154, ar fi fost totuși posibil ca în inima lui Antipa să se fi dat o oarecare luptă, să fi avut o ezitare cât de cât sinceră, dar, ca de obicei, luat prin surprindere de uneltirea Irodiadei și temându-se de reproșurile ei, ca și de ale celor de față, a împlinit cererea fetei „îndată”, așa cum a fost ea formulată.
54. Pentru credința, răbdarea și sfințenia vieții lui, Iov este prăznuit în calendarul creștin, în ziua de 13 mai, cu titlul de: „**Sfântul și Dreptul Iov, mult răbdătorul**”.
55. Doar patru, dintre toți pământeni din istorie, s-au bucurat de favoarea de a-L fi impresionat atât de mult prin credința lor, pe Hristos, Dumnezeuul nostru, încât El i-a apreciat public cu sincera și dumnezeiasca Lui admirație: 1). **Sfântul Ioan Botezătorul** (*Matei 11, 7-9, 12-14 și Luca 7, 24-28*); 2). **Sutașul din Capernaum** (*Matei 8, 5-13; Luca 7, 1-10*); 3). **Femeia cananeeancă** (*Matei 15, 21-28; Marcu 7, 24-30*) și 4). **Bătrâna văduvă cu cei doi bănuți ai ei (tot ce avea), dăruieți pentru templu** (*Marcu 12, 41-44; Luca 21, 1-4*).
56. Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, o.c., p. 137;
57. *Ibidem*, p. 236
58. Andrei Pleșu, *Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste*, Editura Humanitas, București, 2012, p. 13;
59. Pr. Prof. Dr. Stelian Tofană, o.c., p. 236;
60. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos*, Sibiu, 1991, p. 124; J. Dupont, *Jésus aux origines de la christologie*, Gembloux, 1975, p. 331-350;
61. Cf. T. Deidun, *The Parable of the Unmerciful Servant*, în *Biblical Theology Bulletin*, 6/1976, p. 203-224;
62. Andrei Pleșu, o.c., Ed. Humanitas, București, 2012, p. 44;
63. Klyne Snodgrass, *Stories with Intent. A Comprehensive Guide to the Parables of Jesus*, William B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan/Cambridge, 2008, p. 301-304, reproduce o parabolă din *Talmudul Babilonian, Sabbat, 153a*, reprezentând un interesant comentariu la *Ecclesiastul 9, 8*: „**În toată vremea veșmintele tale să fie albe și untdelemnul să nu lipsească de pe capul tău !**” Iată parabola talmudică, în rezumat, foarte apropiată de spiritul parabolei mateene de care ne ocupăm: „Un rege își invită supușii la banchet, fără să precizeze data. **Cei înțelepți** se îmbracă frumos și așteaptă la ușa palatului, socotind că nimic nu poate lipsi dintr-o gospodărie regală și că, deci, banchetul poate începe oricând. **Cei nătângi** își văd în continuare de treabă, cu gândul că pentru a organiza un banchet e nevoie de timp. Dar regele îi cheamă dintr-odată pe toți la masă. **Cei înțelepți** apar împodobiți, iar **nătângii** neîngrijiți și murdari. Gazda se bucură de cei dintâi, dar se mânie pe ceilalți. **Înțelepții** capătă încuviințarea să se așeze să mănânce și să bea, în vreme ce **nătângii**, care nu s-au pregătit pentru banchet, trebuie să rămână în picioare și să se uite...” Nu poți veni la un banchet regal fără să te integrezi în atmosfera generală ! În scena descrisă de Matei, oaspetele inadecvat are mai curând aerul unui intrus, asemenea „**furului și tâlharului**”, care „**nu intră pe ușă în staulul oilor, ci pe aiurea**” (*Ioan 10, 1*).
64. Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, o.c., p. 249;
65. *Ibidem*, p. 139, n. 258: „Propunerea (de a considera că acest capitol va fi fost adăugat ulterior datei compunerii Evangheliiei) aparține lui B.W. Bacon, *Studies in Matthew*, London; Constable, 1930;
66. Pr. Prof. Univ. Stelian Tofană, o.c., p. 258.
67. Prot. Dr. Ioan Bude, *Protomartirii Noului Testament: Sfântul Ioan Botezătorul și Sfântul Arhidiacon Ștefan*, Ed. Învierea și Solness, Timișoara, 2017, p. 7.
68. *Idem*, *Temeiuri biblice ...*, Vol. I, Botezul, p. 68;
69. Armand Puig, o.c., p. 393;
70. Prot. Dr. Ioan Bude, *Temeiuri ...*, Vol. II, Mirungerea, p. 54;